Frederik VI. og Bevægelsen i Holsten 1830.

Af H. R. Hiort-Lorenzen.

Sit Løfte om at give Holsten en Forfatning var Frederik VI. altfor længe om at opfylde. Han fulgte i det Stykke dog kun de fleste andre tydske Forbunds-fyrsters Exempel; men havde han skyndt sig dermed og derhos fulgt sine gode danske Raadgiveres Advarsel mod at oprette noget Slags Fællesskab mellem det tydske Forbundsland Holsten og det 1721 inkorporerede danske Kronland Slesvig, kunde Raabene paa en Fællesforfatning for dem maaske været kvalte i Fødslen. Men som det gik med Kongens Nølen, var det netop disse Raab — hvis farligste Omkvæd, Fællesskabet, i Førstningen ikke ænsedes, fordi Frederik VI. kun havde Sans for sin Enevoldsmagt og mest af alt frygtede Attentater paa den — der voldte Danmark saa store Ulykker ved at vække en Folkestemning for et indtil da udenfor Ridderskabet ukjendt Ideal: Fantasi-staten „Schleswig-Holstein“.

Det var 1830, at dennes Fane første Gang blev heist af Uwe Lornsen. Det var et uroligt Aar.

Julirevolutionen i Paris havde bragt Fyrsterne til at skjælve, og da Urolighederne forplantede sig til Tydskland, hvor det navnlig i Dresden kom til alvorlige Gadetumulter, der fremkaldte en Regjeringsforandring, idet den gamle Kong Anton maatte tage sin Brodersøn Frederik August til Medregent og love en fri Forfatning, blev man for Alvor ængstelig i Kjøbenhavn; ja saa stor var Frygten for alvorlige Forviklinger, at Statsminister Møsting den 8. Oktbr. i et Brev foreslog Kongen „sukcessive og paa en saadan Maade, at det skeer umærkeligen, at realisere 500,000 Rdlr. Sølvs af Rigsbankobligationerne for at have Penge disponible i mulig kommende urolige Tider“ . . . „for at Deres Majestæt med Rolighed kunde se det Øieblik imøde, hvor De kaldtes til middelbart eller umiddelbart at byde Borgerfreden vende tilbage i fremmede Lande.“ Medens dette Forslag udtrykkelig var møntet paa, at Kongen som Hertug af Holsten muligvis kunde blive nødt til at staa Forbundsfæller bi med Vaabenmagt imod oprørske Undersaatte, vare Forholdene i selve Holsten en Kilde til stigende Frygt for Regjeringen. Ogsaa derfra var der fremkommet Forlangender om Reformer. Holsten havde for længe siden faaet Løfter om en Overappellationsret (tredie Instans og Høiesteret), og der var rettet Bebreidelser imod Regjeringen, fordi den tøvede saa længe med at indføre denne Reform. En af dens ivrigste Talsmænd var Professor Hewigisch i Kiel. Statsminister, Grev Schimmelmann mente da, at det var det rigtigste at skynde sig med at udføre Kongens Løfter, men Præsidenten i det

tydske Kancelli, Grev Otto Moltke satte sig bestemt derimod.

I et langt Brev til Kongen af 28. Juli 1830 udvikler han de Grunde, hvorfor han i Øieblikket maa fraraade saavel denne som enhver anden Forholdsregel, der kunde give Anledning til den Formodning, at Kongen troede det nødvendigt at sikre sig mod den almindelig udbredte Gjæringsaand, men som han ikke vilde have taget, hvis Alt var forblevet roligt. Kancelliet kunde let i en Hast udstede en Bekjendtgjørelse om Overappellationsrettens Organisation og Justitsens Adskillelse fra Administrationen, da Alt laa saa godt som færdigt; men da Kongen ikke havde taget Hensyn til de flere Aar iforveien til Forbundsraadet indgivne Klager over, at Overappellationsretten endnu ikke var indført, var der langt mindre Grund til at bryde sig om en „enkelt Skraaler som Professor Hegewisch“. Folk vilde anse enhver Skynding som en Følge af Begivenhederne udenlands. Kongen havde desuden 1824 udtrykkelig udtalt, at Overappellationsretten maatte gaa forud for Indførelsen af en Stænderforfatning, og det var en almindelig bekjendt Sag, at Forfatningskommissionen ogsaa havde beskæftiget sig med Overappellationsrettens Organisation. Da denne saaledes var bragt i nærmeste Forbindelse med Landstændernes Indførelse i Holsten, vilde Enhver anse den som en Forløber for en Forfatning, og Professor Hegewisch vilde i sin taabelige Indbildning uden Tvivl rose sig af at have fremskyndet begge Dele, hvis Overappellationsrets-Forordningen nu udkom. Kongen behøvede ikke at give Holstenerne nogen Prøve paa sin

høimodige Tænkemaade og maatte ikke udsætte sig for den Mistanke, at han havde givet Holsten Reformer i den Hensigt at berolige Gemytter, som vare rolige. Hvor lidt man end i Øjeblikket kunde beregne Begivenhedernes fremtidige Gang, var det dog efter alle paalidelige Efterretninger Otto Moltkes Overbevisning, at enhver betydeligere Folkebevægelse i Hertugdømmerne maatte betragtes som det Urimeligste af alt. Derhos vilde Justitsens Adskillelse fra Administrationen altid, især i Førstningen, svække Regjeringens Foranstaltninger, hvis hele Kraft nu var koncentreret i Overretten. Men allermest fraraadede Moltke at følge Kommissionens Forslag om at vælge Kiel til Sæde for Overappellationsretten. Kiel vilde altid blive den mindst rolige By i Holsten, og selv om den nye Rets Medlemmer vare de retsindigste og mest oplyste, vilde de ikke kunne undgaa at komme under Indflydelse af de ved Slægtskabs eller Venskabs Baand med dem forbundne Universitetsprofessorer, ligesom Rettens første Indretning vilde blive baade vanskeligere og kostbarere i Kiel end i andre Byer i Holsten.

Alligevel var og blev Kongen ængstelig. Selv om han ikke skænkede de Rygter, der virkelig i visse Kredse gik om, at der hemmelig forberedtes en Revolution i Holsten, nogen Tiltro, blev han dog foruroliget ved d. 12. Oktbr. gennem Schimmelman at erfare, at nogle Advokater i Kiel (Preusser og Witte) i al Hemmelighed lod en Petition cirkulere til Underskrift, hvori der udtaltes Ønske om en Fællesforfatning for Holsten og Slesvig. Nogle af Universitetsprofessorerne vare implicerede i denne Affære, og det

skulde være Meningen at samle Underskrifter baade paa Landet og i Byerne; navnlig i Marsken og paa Femern, hvor Kommunerne havde Ret til at samles, ventede man mange Underskrifter. Inden Kieler Omslag 1831 haabede man at have Petitionen bedækket med Tusinder af Underskrifter og indsendt til Kongen. Dette havde Schimmelmänn erfaret af Professor Michelsen, som i Oktober 1830 var paa Besøg i Kjøbenhavn, og som ugenert havde fortalt ham Løst og Fast om Planen. Netop i de samme Dage (9. Okt.) var Uwe Lornsen fra Kontorchef i tyske Kancelli bleven befordret til Landfoged paa Sild, og der er megen Sandsynlighed for, at Michelsen var kommen til Kjøbenhavn for at aftale en Felttogsplan med Lornsen, som umiddelbart efter sin Udnævnelse skulde afgaa til sin Post og sikkert maa have havt sit Skrift „Das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein“ i det Væsenlige færdigt, inden han forlod Kjøbenhavn, og lige saa sikkert derfra maa have staaet i Forbindelse med de Mænd i Kiel, der samtidig arbejdede i samme Retning som han. Dette vil klart fremgaa af den følgende Fremstilling, der nærmest beroer paa egenhændige Breve fra og til Frederik VI., som først for nogle Aar siden ere blevne tilgængelige i Rigsarkivet. Det samme Æmne har for nogle Aar siden været behandlet i „Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holstein - Lauenburgische Geschichte“ XXIV. Bind, Side 193 flg., af Professor, Dr. Karl Jansen, som har havt Adgang til en Række Breve fra Frederik VI. fra 26. Oktbr. til 30. Novbr. 1830. Til disse Breve,

i hvilke jeg forgæves har søgt at faa Indblik, vil der nedenfor blive henvist.

Blandt Embedsmændene i Holsten har der aabenbart den Gang ikke været nogen, som Kongen nød ubetinget Tillid til, og for da at komme til fuld Klarhed om, hvorledes Tingene hang sammen i Kiel, besluttede Kongen at sende en af sine mest betroede Mænd derover for at undersøge Forholdene paa Stedet. Valget faldt paa Deputeret i det tyske Kancelli, Etatsraad Johann Paul Hopp, som ved sin ualmindelige Dygtighed havde erhvervet sig megen Indflydelse hos Kongen. Inden Hopp reiste, raadforte Kongen sig med Politidirektør Kierulf, hvem han sendte Schimmelmanns Breve om Michelsen, i hvilke Schimmelmann tillige havde tilraadet Kongen at lade Michelsen omhyggelig iagttage af Politimester Christensen i Kiel. Dette fandt Kierulf betænkeligt. Han mente, at der burde iagttages den største Hemmelighedsfuldhed med Høpps Reise, og han raadede derfor (11. Oktbr.) Kongen til, for at skjule den sande Aarsag til Høpps Reise, at give ham et officielt Kommissorium til at undersøge, om der paa Grund af de sidste tre Aars uheldige Høst var Anledning for Staten til at træde til for at afhjælpe Nøden eller træffe særlige Foranstaltninger. Hopp vilde da kunne komme bedre omkring i Landet, uden at det vakte Opmærksomhed.

Tilfældigvis var Otto Blome, som da var Gesandt i Rusland, hjemme paa Heiligenstädt, og samtidig med at Hopp fik sit Kommissorium, skrev Kongen til Blome for at høre hans Mening. Denne svarede

allerede den 19. Oktober og gav Kongen et udførligt Overblik over Stemningen i Holsten. Alle Holstenerne uden Undtagelse vare gjennemtrængte af den varmeste Hengivenhed for Kongens Person, men han kunde jo ikke nægte, at flere Godsejere og Borgere i Kiel havde næret Planer om at lade en Petition til Kongen cirkulere til Underskrift, hvori der skulde bedes om tre Ting: 1) en Konstitution, 2) en Overappellationsret, 3) en Forandring i Toldlovgivningen. Der havde herom været holdt hyppige Sammenkomster, og Planen havde næsten været moden, da der pludselig udbrød Oprør i Mellemtyskland. Ophavsmændene til Petitionen vare da blevne saa rædselsslagne ved de af de tyske Oprørere forøvede Gyseligheder og saa ængstelige for Konsekvenserne af deres Forehavende, at de havde besluttet helt at opgive det. Blome var ingenlunde blind for, at Kiel var en By, der som Foreningspunkt for mange, kun altfor ofte af ubegrænset Egoisme forskruede Hoveder mere end nogen anden gav Tidsaanden Stof og Næring. Men Faren for saa mange heterogene Elementers Samvirken svækkedes ved deres Tvedragt og indbyrdes Skinsyge. Adelen var hadet af Borgerne og Professorerne, hvilke sidste derhos vare uenige, ligesom der ogsaa var Partier blandt Studenterne. Intet Sted i Landet hvilede der et saa utaaleligt Tryk paa Masserne, at de kunde antages rede til at reise sig. Misvæxten havde nok fremkaldt megen Nød, navnlig i Marsken, hvor Jorden var forvandlet til et Morads, som umuliggjorde Vintersædens Lægning; men naar der kun vistes nogen Lempelighed ved Skatternes Opkrævning, vilde man med Lethed

kunne forebygge enhver Rolighedsforstyrrelse, især da de større Jordgodseiere vistnok i deres egen Interesse vilde yde direkte Understøttelser. Saaledes skulde det nok gaa ude paa Landet, hvor et Oprør rigtignok ogsaa vilde være ganske forfærdeligt, saafremt de Værnepligtige sluttede sig til det. I Byerne var Faren mindre, da man ikke her som i andre Lande havde de mange Fabrikarbeidere. I en saa vanskelig Tid maatte enhver pligttro Embedsmand passe godt paa for at forebygge enhver truende Fare, saa at man ikke blev nødt til at bekæmpe den. Der var især i Kiel al Grund til at vise Agtpaagivenhed, men det var heldigvis en let Sag, da Demagogerne offentlig pralede med deres Meriter for at henlede Opmærksomheden paa sig. Selv Fanatikeren Hegewisch vilde med sin umættelige Egoisme være utilfreds med at spille Martyr. Blome kommer derefter ind paa Ohls-hausens „Kieler Correspondenzblatt“, hvoraf da kun 5 Numre vare udkomne, og det har en vis Interesse at se, hvorledes en fuldblods Aristokrat i de Tider bedømmer Pressen: „Man behøver — skriver Blome — „kun at læse dette Blad flygtig igjennem for at blive overbevist om, at det har en farlig Tendens. Bladet er skrevet ganske i de franske Oppositions-Blades Aand og kun forskjelligt fra dem ved et paataget Maadehold i Redaktionen. Men et saa gjennemsigtigt Slør kan ikke skjule Autors sande Hensigt. Ved Hjælp af maaske kun fingerede Korrespondancer fra alle Egne af Hertugdømmerne fordrister han sig til at øve en ganske ukaldet Censur over Administrationen i alle dens Grene; Justits, Militær, Politi, Kirkesager, Handel

og Toldvæsen, Land- og Vandkommunikationer, kort sagt Alt dadles. Ikke nok med at Publikums Opmærksomhed henledes paa bevislige og formentlige Feil og Misgreb hos Administrationen, det opfordres ogsaa ved umiskjendelige Insinuationer til at klage over dem.“ Blome har ikke tilstrækkeligt Kjendskab til Censurlovgivningen til at kunne bedømme, om Trykningen af et saa øiensynlig farligt Tidsskrift er for eneligt med den, men han holder det for en sand Gift, der ophidser Gemytterne. Allerede inden Blome fik dette lange Brev afsendt, modtog han en den 19. Okt. dateret Skrivelse fra Kongen, hvori denne meddelte ham, at han fra anden Side havde modtaget beroligende Efterretninger fra Holsten, og Blome afreiste kort efter til St. Petersborg.

Imidlertid var Høpp den 18. Oktober afrejst fra Kjøbenhavn og Dagen efter ankommen til Kiel, hvorfra han to Dage efter (21. Oktober) sendte Kongen en Beretning om sine første Indtryk. Han fortæller deri meget naivt, hvorledes han bar sig ad med at føre Kielerne bag Lyset med Hensyn til Formaalet for sin Rejse. Folk troede, at han var kommen for Professor Hegewisch's Skyld, men Høpp forsikrede, at han slet intet Ærinde havde i Kiel og straks vilde rejse derfra. Som han havde ventet, blev han da anmodet om at blive for at ordne nogle Universitetsanliggender og fik derved Lejlighed til at udforske Stemningen i Byen, uden at Nogen anede, at det netop var derfor, han var kommen. Ved sine Samtaler med Professorerne, Byens Embedsmænd og de anseteste Advokater kom han til

det Resultat, at Ingen tænkte paa Forfatningsforandringer; det Eneste, der maaske næredes Ønske om, var Toldnedsættelser. Ikke engang Rygtet om, at der paatænktes en Petition om en Stænderforfatning, havde han faaet bekræftet. Af Ridderskabet havde nok nogle Medlemmer tidligere tænkt paa noget saadant, men Flertallet var ligegyldigt derfor, og man havde da besluttet at holde sig tilbage, fordi Tidspunktet ikke var belejligt. Heller ikke fra Kjøbstæderne eller Landdistrikterne kunde der ventes Andragender af den Art. Lige saa lidt havde Nogen til ham ytret Ønske om Indførelsen af en Overappellationsret. Den Eneste, der havde ment, at det var en politisk Nødvendighed, at Holsten snarest muligt fik en Stænderforfatning, var Professor Hegewisch, med hvem Høpp havde havt en lang Samtale; men han havde som Politiker ingen Indflydelse i Kiel, hvor megen Anseelse han end nød som Læge. Høpp slutter dette Brev med at forsikre, at Alt i Sommerens Løb har været roligt ved Kiels Universitet, hvor der fra flere Sider udtales Ønsker om at faa en Universitetsdommer ansat, som tillige skulde være Overøvrighed i Kiel, hvorved der vilde opnaas en heldig Vekselvirkning mellem Byen og Universitetet.

Paa dette Brev svarede Kongen den 26. Oktbr. (Janzen anf. Sted S. 196), at han havde glædet sig ved at se, at Stemningen var saa god. Exaltationer hos nogle, f. Eks. den „gode Hegewisch“, var ikke til at undgaa. Det var overmaade heldigt, at man i selve Kiel indsaa Nødvendigheden af en Forandring i Universitets-Jurisdiktionen. I Forbundsdagen havde man an-

taget, at en Ständerforfatning var det vigtigste Mid-
del imod det Onde i Tyskland. Naar det blev bekjendt
i Holsten, vilde vel Ideer vaagne, som nu slumre.

Nogle Dage efter begyndte Høpp sin Rundrejse.
Den 26. Oktober indberetter han fra Slesvig, at
den almindelige Mening der er imod Hegewisch's
Forfatningsprojekter, som de fleste dannede Mennesker
finde latterlige, men i Flensborg bliver han noget
foruroliget. Her havde der, som han den 27. skriver
til Kongen, to Dage forinden været en anset Mand
fra Kiel hos Politimesteren, Justitsraad Kraus, for at
meddele ham, at der var Mænd i Kiel, som syslede
med den Tanke at virke for Indførelsen af en repræsen-
tativ Forfatning for Hertugdømmerne; disse Mænd, som
nød almindelig Tillid, havde forenet sig for at drøfte
en Petition derom til Kongen, og de vilde gjerne have
Kraus med til nogle Møder den 31. Oktober og 1.
November i Kiel. Manden havde iforvejen talt med
to Kjøbmænd i Flensborg, som, øjensynlig efter Aftale
med ham, indfandt sig hos Kraus for at deltage i
Forhandlingerne. De holdt begge paa, at Slesvig ikke
maatte skilles fra Holsten. Kraus vilde ikke have
Noget med Emissæren fra Kiel at gjøre, men mod-
tog senere paa Dagen fra den ene af de to Kjøbmænd
Underretning om, at der havde været holdt et Møde
af 9—10 flensborgske Kjøbmænd, som havde besluttet
at indgive en særlig Petition til Kongen om, at Sles-
vig maatte faae samme Forfatning som Holsten. Høpp,
som aabenbart ikke var rigtig vel tilmode ved at
maatte tilmelde Kongen denne begyndende Sammen-
sværgelse, søgte at svække Indtrykket ved at fremstille

Manden fra Kiel som en utroværdig Person, der ikke havde Fuldmagt fra Nogen, og ved at forsikre, at han skulde gjøre Alt for at holde „die Petitionairs“ indenfor Lovens Grænser; men hvem Manden fra Kiel var, fortalte han ikke Kongen. Senere vil vi faae at se, at det var — Uwe Lornsen.

I et Svar herpaa af 30. Oktober (Jansen S. 196) beklagede Kongen, at der var Folk i Kiel, som lavede Planer om en Stænderforfatning, men de var mindre farlige, end om de drog omkring i Landet for at faae Underskrifter, thi slig Anmasselse kunde ei taales. Det var at vente, at Slesvig ønskede at faae en lignende Forfatning som Holsten. Politimester Kraus i Flensborg, en klog og ærlig Mand, var paa Spor efter alle disse Mærkværdigheder. H e g e w i s c h havde henvendt sig til Baron Pechlin i Frankfurt om en Forfatning. Der synes man ikke at være utilbøielig dertil, men intet positivt var besluttet. Kongen slutter med at udtale sin Glæde over, at Høpp nu er paa selve Stedet.

Høpp reiste fra Flensborg til Tønder, hvor han fandt Stemningen ualmindelig gunstig (Brev af 29. Oktober), og til Husum, hvorfra han tilskriver Kongen, at Øieblikket vilde være meget uheldig valgt til at give Holsten en Forfatning. Han haabede, at Forbundsdagen vilde undgaa ethvert Skridt, der kunde udlægges som foretaget af Frygt, fordi Ty-skerne derved kunde faae Anledning til at bilde sig ind, at de var i deres gode Ret til at tiltrodse sig Forfatningsforandringer af deres Fyrster. En saadan Indbildning fandtes heldigvis ikke i Holsten, og de faa

urolige Hoveder, der syntes at være ophidsede af Professor Dahlmann i Göttingen, vilde man nok kunne bringe til Fornuft.

For Brevet fra Tønder takker Kongen den 2. November (Jansen S. 197) og lover at aflhjelpe Klagerne over Toldvæset, men han beder Høpp passe godt paa Kiel, uagtet han er reist derfra.

Fra Husum reiste Høpp gennem Ditmarsk til Itzehoe, hvorfra han den 4. Novbr. tilmeldte Kongen, at han havde fundet Stemningen saavel paa den slesvigske som paa den holstenske Vestkyst meget god. I Nørreditmarsk var Folk fri for al Forfatnings-syge og afgjort mod enhver Reform; det samme gjaldt Sonderditmarsk, hvor den nye Landfoged Lempfert virkede meget heldig med Klogskab og Besindighed. I de i Kjøbenhavn udbredte Rygter om Uroligheder i Meldorf var der ikke et sandt Ord. I Heide havde Høpp faaet Bekræftelse paa, at det bebudede Møde i Kiel den 30. og 31. Oktober virkelig havde været afholdt for at drøfte en Petition til Kongen om en Stænderforfatning, og at flere af de mødte Personer havde paataget sig at virke for Underskrifter fra begge Hertugdømmerne. Høpp søgte at berolige Kongen med, at der næppe vilde komme noget ud af denne Plan, som han ved Hjælp af nogle paalidelige Mænd, deriblandt Kansler Spies i Slesvig, haabede at kunne forpurre, navnlig saa længe Ridderskabet ikke sluttede sig til den. Intet Menneske vilde, forsikrede Høpp, efter de Erfaringer, han havde gjort paa sin Reise, have talt om en Forfatning, hvis man ikke havde begyndt derpaa i Kiel, og han raadede

derfor Kongen til, i Spidsen for Universitetet og tillige for Byen, at sætte en fuldkommen paalidelig Mand der, som forstod at omgaas med Professorerne og at skaffe sig Indflydelse paa dem. Men han maatte findes snart og lønnes godt for efter Omstændighederne at kunne vise den storst mulige Liberalitet imod Professorerne.

Høpp slutter sit Brev med at takke Kongen for Ophævelsen af Rugtolden, som har vakt stor Glæde der paa Egnen. Dagen efter, 5. November, kan han tilmelde Kongen, at Kjøbmændene i Flensborg ere komne til Fornuft og have opsagt enhver Forbindelse med Kielerne, og at de fremragende Mænd i Kiel, som i Førstningen havde næret Interesse for Forfatningspetitionen, nu helt have opgivet den, saa at han nok haaber at faae Bugt med den hele Bevægelse, som nu kun støttes af nogle faa urolige Hoveder, der ere uden al Indflydelse paa det store Publikum. Og den 7. November skriver han fra Glückstadt til Kongen, at han fra Kiel har faaet Underretning om, at Petitionen helt er opgivet; rigtignok vil han ikke rigtig tro, at denne Efterretning er ganske paalidelig, men han venter nærmere Besked i Ratzeburg.

Endnu den 6. November vidste Kongen ikke rigtig Besked. Han skrev den Dag til Politidirektør Kierulf, som i hele denne Sag nød Kongens ubetingede Fortrolighed:

„K r a u s skriver Grev M o l t k e, at i Flensborg er Sagen henlagt, at Professor F a l k fraraader i Kiel alle Sendinger i det Øieblik, og at blot O h l s h a u s e n og B i n z e r ere Mændene. L o h r e n t z e n paaستااer Grev M o l t k e ei at have været i Flensborg, derimod

at have reist om for at bevæge Folk til en Forsamling om en Petition. Om Lorentzens Skrift ved Cancelliet intet, ligesom at Christensen i Kiel intet har meldt. Alt dette vil De finde modstridende med de Papirer, jeg sender Dem. Amtmand Levetzau paa Femern skriver Statsminister Møsting, at tvende Rathmänner vare indbudte paa et Møde i Kiel, disse havde meldt det, men uden at oppebie Svar var de reiste. Resultatet synes at være, at Villien er god, men at intet har naaet sin Fuldkommenhed i dette Øieblik.“

Samme Dag (6. Novbr.) skrev Kongen til Høpp
(Jansen S. 197):

„Krause melder, at Sagen er gaaet helt istaa i Flensborg; heller ikke i Kiel skal man bryde sig meget om disse Constitutions-Projecter, uagtet Lorentzen og Ohlshausen samt Binzer have arbeidet meget derpaa. Professor Falk skal i Øieblikket og i denne urolige Tid være derimod. Saaledes lyde alle til Grev Moltke indløbne Efterretninger.“

Resten af Brevet er kun Gjentagelser.

Men den 7. November maa Kongen have hørt Noget; thi den Dag skriver han til Kierulf:

„Herved tilstilles Dem en Avis, hvis Indhold ei er godt i dette Øieblik. Han (Høpp?) forsikkrede at have hørt noget om den bevidste Sag, men paaastod, at hverken Ridderskabet eller Borgere eller Bønder toge Del i sligt. Imidlertid er min Mening, at de fleste Mennesker lader sig forføre, og dette er som oftest Tilfældet ved slige Begivenheder. Reventlow, Amtmand i Flensborg, havde skrevet ham, at i Flensborg havde man talt meget om en Constitution med mere, men nu var alt roligt, og vilde ogsaa blive det. Blot glædede han sig over det Haab, man havde til en bedre Toldtarif.“

Og den 9. November skriver han til Kierulf:

„Hr. Laurentzens Skrift er nu af ham selv bleven sendt til Statsminister Moltke med et ufor-

skammet Brev. Han har selv besørget det omsendt i begge Hertugdømmerne. At sætte denne Oprører her i Castellet, var det bedste, imidlertid, nu vil Rensborg være bedre, for da kan han og Censor dømmes ved deres rette Værnething. Jeg er nysgjerrig, hvad Statsraadet i Morgen vil sige. Der skal være hos Kjøbmand Loria en Hoben Tricolore Baand, som han gjerne vil sælge, bedre var det, om de kunde retournere, hvorfra de kom. Der gaaer paa Esplanaden flere lasede Dreng, det var slemt, om disse Dreng vare forviste Fattigskolen, fordi de vare straffede af Politiet, mig synes det er ikke rigtigt.“

Fremdeles den 10. November:

„I Anledning af Laurentzens skammelige og oprørske Skrift blev Resolutionen: at Statsminister Grev Moltke blev paalagt at skrive Cansler Spies: at han havde at afgive sin Erklæring efter Eed og Embedspligt, hvorledes han forment, at denne Sag maatte behandles, saavel i Henseende til Brevet til Statsminister Moltke som Brochuren, hvilke begge Dokumenter fulgte med. Dette er afgaaet pr. Stafet Kl. 5 slet, som Statsminister Møsting har besørget.“

Dagen iforveien (9. Novbr.) havde han tilskrevet Høpp (Jansen S. 198):

„Herr Lorentzen har da udgivet sit Skrift, der er lige saa skændigt som onskabsfuldt., af hvem man i Fremtiden kan vente det Værste. Dog er det Brev, han har skrevet til Præsident og Statsminister Grev Moltke, det værste Produkt, jeg har læst, og han skaber sig helt som en . . . *), forhaabentlig kun i egen Indbildning. Det forekommer mig, at Overretten skulde sætte ham og Censor Christensen under Tiltale. Juristerne tro ikke, han kan faae nogen stræng Straf for sit Skriveri. Men det er meget rigtigt, at Skriftet ikke udkommer i nyt Oplag eller kommer i Aviserne, og at alle Amtmændene gjøres opmærksomme paa det Skændige og Løgnagtige i denne Pamflet.“

*) Jansen læser „Pothar“, men det er jo ganske meningsløst.

Hvad Dag Kongen har faaet Underretning om, at Uwe Lornsens „Das Verfassungswerk in Schleswigholstein“ var udkommen, kan ikke nøje sees, det maa være imellem den 7. og 9. November. Det Møde i Kiel, paa hvilket det blev besluttet, at Pjecen skulde trykkes og omdeles, holdtes den 1. November, Pjecens Trykning sattes strax i Værk, og dens Uddeling er paa-begyndt nogle faa Dage efter. Saa langsom var Postgangen i de Tider, at det tog flere Dage, inden et Brev fra Kiel naaede Kjøbenhavn.

Høpp lod stadig ikke høre fra sig, og den 11. November har Kongen faaet nye Efterretninger fra Kiel, thi den Dag skriver han til Kierulf:

„Hoslagte Efterretning erholdt jeg i Gaar, som er udskrevet af et Particulair Brev fra Kiel. I Gaar var den unge Grev Henrik Reventlov hos mig og sagde, at flere af Ridderskabet var urolige over det, som foregik i Holsten, og at de henvendte sig til mig for at erfare, om jeg ikke ansaa det godt, at de ogsaa foretog Skridt, da de dog var den førsts Stand. Jeg sagde, at de gjorde bedst i at være rolige, at jeg vidste, at jeg kunde forlade mig paa dem, ligesom de ogsaa kunde det paa mig. I Nat kom Grev Emil Reventlow, som har omtrent sagt mig det samme, men han lagde til, at Laurentzens Pamphlet var udkommen, og at man fra Stæderne vilde komme med Petitioner igjennem den Behørd.

„Jeg bad ham at være rolig, at komme igjen imorgen og ei tale til andre end Cancelli-Præsidenten og Grev Rantzau-Breitenburg. Ridderskabet er farligere. De vil paa den ene Side ei støde mig, paa den anden Side frygter de for Gjæringen. De non recepti have meldt sig fra dem, men de har afvist disse, da det var ulegalt. Jeg sagde ham, det var rigtigt, men det var ogsaa ulegalt, naar de vilde forandre Constitutionen, som alene af Regenten kunde forandres og ikke af dem, og at egentlig talt slige Ansøgninger var ei rig-

tige. Jeg er kommen paa den Tanke, om det ei var godt, at et Kongeligt Patent udgik, hvori man sagde: at de kjære og tro Undersaatte, som dog altid burde behandles som Børn, ei maatte lade sig forlede til Skridt, som vare urigtige, ei sætte Liid til Brochurer og Pamphleter, hvori aabenbare Usandheder frembragtes, men forlade dem paa, at hvad dem var nyttigt og godt, vilde ske, naar Tid dertil af mig som Statens Overhoved fandtes passende. Jeg venter Dem i Morgen tidlig for at overlægge alt med Dem.“

Dagen efter, 12. November, holdt Kongen Statsraad og skriver efter dette til Kierulf:

„Spieses og Krauses Efterretninger synes beroligende. Amtmand Krogh fra Husum siger, at hos ham var ingen Uro; og paa Pellworm og Sønder Marsk, som er under for Tiden Amtmand i Tønder*), var alt skeet, hvad for Tiden burde og maatte ske. Grev Rantzau-Breitenburg er for at oppebie og ei endnu gjøre voldsomme Skridt, han troede at min Reise kunde i det mindste udsættes, til han var kommen til Holsten: imidlertid vilde han i Morgen komme igjen og sige sin Mening. Jeg gav ham Hertugen af Glücksborgs Brev, som han tog med sig. Jeg foreslog selv en Kongelig Placat, hvormed alle vare tilfreds, Etatsraad Jensen skal opsætte den, og den skal forelægges i Statsraadet næste Mandag Kl. 1, thi det er fornødent at faae læst Posten først. At sætte Lohrentzen samt Consorter i sikker Forvaring [vil] nok blive det sikkest Midel. Overalt hvorledes kan en Mand som Lohrentzen blive i sit Embede? Hvorledes kan Christensen blive i sit Embede? Mig synes, at simpel Meneskeforstand siger, at slige uværdige ei kan rygte Kongeligt Embede. Den stakkels Staatsminister Grev Schimmelfmann er meget maadelig idag. Dankwart havde været hos ham hele Natten. Hermed følger nogle interessante Breve. I Morgen Aften skal De erholde flere.“

Og i et udateret Brev, som maa være skrevet kort efter det foregaaende, skriver Kongen endvidere til Kierulf:

*) Saaledes staar der i Originalen.

„Hermed følger alle de Papirer, jeg har faaet. Iøvrigt skrev Prinsen af Augustenborg, at man ikke havde arresteret Lorentzen strax, havde viist Administrationens Svaghed. At Demagogerne have seet, at de ei har valgt den rigtige Vei, men at de arbeide underhaanden. At mange Embedsmænd er utilforladelige, at mange have sagt, at man havde talt for godt til Almuen i Proklamationen af Frygt. At Embedsmændene rose sig af, hvad de have gjort, omendskjøndt de intet have gjort. Borgmester R o m u n d t fra Neustadt skriver, at herfra havde været Afsendte og raadet Bønderne ei at betale Skatterne, men han havde forebygget dette; han tilføier, at hvis Embedsmændene handle efter Ed og Pligt, kan intet ske. Kansler S p i e s skriver, at man deler sig i Hertugdømmerne i flere Partier. Nogle vilde ingen Stænder have, hertil hørte flere Militærs, andre ere Demagoger, som vilde have L o r n s e n s Plan. Andre vilde have denne med Modifikationer og andre vilde have Hertugdømmerne skilt fra hver andre med Stændisk Forfatning i hvert Hertugdømme. Grev B l o h m e, som var i Paris, er undervejs til Holsten, han er Jesuit, fuld af Oprørs Ideer og taler og tænker slet. Kunde han gjøre noget, han vilde vist ei glemme at gjøre noget.“

Blandt de i Kongens Brev af 12. Novbr. ovenfor nævnte Breve har sandsynligvis været følgende, som Postmesteren i Flensborg, Major Fr. S c h w a r z, den 10. November havde tilsendt Kongen:

„Til Kongen!

„Den af Deres Kongelige Majestæt nyeligen til Landfoged paa Sylt udnævnte Cancellieraad U. J. L o r n s e n indfandt sig mod Slutningen af forrige Maaned her i Flensborg. Han foregav at være udsendt af en Forening, som i Kiel, under Forsædet af Professor F a l k, Advokat B a l e m a n n og Doctor L ü d e r s har dannet sig i det Øiemed at foranledige en nye Forfatning for Hertugdømmerne.

„Her i Staden var han adresseret til Justitsraad K r a u s og til flere af de betydeligste Kjøbmænd.

Kraus afviste ham med Kraft og Djærvhed. Han henvendte sig nu til Kjøbmændene, dem han først besøgte, og forberedte hver for sig, hvorpaa han sammenkaldte dem til en Forsamling, som fandt Sted, jeg troer i Klubbens Værelser. Her opfordrede han dem til at forfatte og til Deres Kongelige Majestæt at oversende en Petition bygget paa de Grundsætninger, som indeholdes i vedlagte Manuscript, det jeg giver mig den allerunderdanigste Frihed at afsende i samme Form, jeg har modtaget det. — Ubestemthed herskede i Forsamlingen, og omsider erklærede Kjøbmændene, at de Intet vilde beslutte, forinden de havde raadført sig med Magistraten og fornemmeligen med Justitsraad Kraus, til hvem flere af de Herrer begave sig og udbade sig hans Mening. Kraus gjentog for dem, hvad han havde sagt til Lornsen, og advarede dem paa det alvorligste mod al Indblanding i denne Sag.

„Uden at have udrettet videre, end at have bragt Gemytterne i Bevægelse, afreiste Lornsen igjen til Kiel, hvorpaa han, Mandagen den 8. ds., kom her tilbage og medbragte hoslagte trykte Piece, der nu er tilfals i Bogladerne. Mandag Aften og Tirsdag Formiddag var han samlet med flere af Kjøbmændene. Han skal have bebreidet dem, at de endnu ikke havde lagt Haand paa Sagen, og de skal have svaret, at de først vilde oppebie, hvad man foretog sig i Kiel.

„Lornsen afreiste i Gaar Eftermiddag til Tøndern. Advokat Baemann var i Gaar i Flensborg. Man synes at lægge megen Vigtighed i at vildlede denne Stads Indvaanere.

„At meddele Deres Kongelige Majestæt ovenanførte Begivenheder fordrer min Eed og min Pligt.“

Forst to Dage efter, den 12. November, kunde Høpp fra Hamborg sende Meddelelse til Kongen om, at Lornsens Skrift var udkommet (endnu den 13. November udtalte Kongen i et Brev til Høpp [Jansen S. 199] sin Forundring over, at denne ikke vidste Besked om Skriftets Fremkomst). Han havde erfaret det underveis i Cremenpe, men ikke kunnet

skrive for paa Grund af Postgangens Langsomhed. I Hamborg erfarede han, at baade Overpræsidenten i Altona, Grev Blücher-Altona, og den danske Ministerresident i Hamborg, Bockelmann, havde indberettet Sagen til Kongen. Høpp var naturligvis yderst forfærdet over Skriftets Fremkomst. Han fandt det ubegribeligt, at det havde kunnet passere Censuren i Kiel, da det umiskjendelig var forfattet i en ond Hensigt og kun kunde have til Formaal at ophidse den store Masse paa den fordærveligste Maade, ligesom det nu vilde blive umuligt at bringe dem, der havde hørt efter Lornsen, tilbage paa den rette Vei. Skriftets uventede Fremkomst i Forbindelse med Operationerne i Kiel vilde, skrev Høpp til Kongen, let kunne have til Følge, at der kom Petitioner fra forskjellige Sider. Det med lige saa megen Anmasselse som Dristighed affattede Skrift var med exempellos Hurtighed blevet almindelig udbredt ved Hjælp af ridende Bude. Forat skaffe det Indpas havde man anvendt de snedigste og laveste Midler. Ganske særlig fulte Høpp sig krænket ved, at man havde ladet Antydninger falde om, at selve det Kongelige Kancelli billigede Skriftets Fremkomst, og den Omstændighed, at Lornsen var reist fra Kjøbenhavn sammen med ham, Høpp, benyttede man til at bilde Folk ind, at de begge vare reiste i samme Ærinde. Lornsen havde udtrykkelig fremhævet, at han havde været Kontorchef i Kancelliet, og kaldt Slesvigholstenerne i de høieste Regjeringskollegier velvillige Mænd. Paa den Maade søgte man at faae den store Hob til at tro, at Kancelliet ialfald ikke misbilligede, hvad Lornsen

havde gjort. Fornuftige Mennesker vilde vel ikke tro sligt, men kunde dog let blive vaklende i deres Anskuelser, da Censuren havde ladet Skriftet passere. Men den store Hob, som ikke kjendte hverken Personer eller Forhold, var let at narre, og var da ogsaa hist og her bleven narret. Det var derfor det eneste Rigtige, at Kancellipræsidenten havde forbudt Pjecens Optagelse i Blade og Tidsskrifter, men det var ønskeligt, om Kancelliet paa en endnu mere iøjnefaldende Maade vilde misbillige Skriftet. Overpræsidenten i Altona havde forbudt dets Udbredelse, og dette kunde vel ogsaa nok sættes igjennem i Hamborg. I begge disse Byer var Publikum, forsikrede Høpp Kongen, meget forbitret paa Lornsen, der af Alle, med hvem Høpp havde talt, karakteriseredes som et meget utaknemmeligt Menneske, der i sin taabelige Indbildning var istand til Alt. Det viste hans Opførsel ogsaa tydelig nok, og uagtet han, Høpp, nødig talte Ondt om Nogen, maatte han dog betegne Lornsen som et overmaade farligt Menneske, der intet Middel skyede for at naae sit Maal og kunde gjøre uberegnelig Fortræd. Det Simpleste vilde være at holde ham fast paa Sild. Høpp antog nemlig, at Lornsen nu maatte være der, eftersom han af Kansler Spies havde modtaget Ordre til at begive sig paa sin Post. Efterkom Lornsen ikke denne Befaling, fortjente han haard Straf. Det kunde aldeles ikke gaa an at lade ham blive ret længe paa Vestkysten, hvor han kunde gjøre megen Skade hos Marskbønderne. I Hamborg havde Høpp ogsaa erfaret, at Lornsen hørte til en meget udbredt Forening, som kaldte sig „de Ubetingede“, der talte

nogle Medlemmer i Kjøbenhavn, men mange i alle Dele af Tyskland.

I samme Brev fra Hamborg giver Høpp nogle nærmere Meddelelser om Mødet i Kiel den 1. November. Der var 40—50 Personer tilstede, deriblandt to Dommere fra Femern, som Dr. Binzer havde hentet. Lornsen havde talt meget og ivrig, men ikke havt Held med sig. Resultatet var blevet, at der skulde indgives et Andragende til Kiels Magistrat om at henvende sig til Kongen med Bøn om en fælles repræsentativ Forfatning for begge Hertugdømmerne. Andragendet skulde søges underskrevet af Kiels Borgere, men ikke af Studenterne. Var nu Lornsens Skrift ikke i Mellemtiden udkommet (Høpp anede altsaa dengang ikke, at Pjecens Trykning var hleven besluttet paa selve Mødet), vilde næppe mange have underskrevet det. Men det var alligevel saare ønskeligt, om der snart kunde udkomme et Modskrift mod det, og han var da glad ved at kunne meddele Kongen, at et saadant snart kunde ventes fra Overretsraad Engel i Slesvig.

Fra Hamborg sendte Høpp endnu den 13. November Kongen et langt Brev, hvori han beklager sig over Politiet i Aabenraa, der havde ladet en Notits om Lornsens Skrift passere i „Apenrader Wochenblatt“, og anbefalet skærpede Instruktioner til Censorerne. Saafermt „Kieler Correspondenzblatt“ indeholdt den samme Artikel, hvad han ikke vidste, men antog for givet, burde man fratage Udgiveren hans Privilegium. Sidstnævnte Blad havde overhovedet i den sidste Tid indeholdt Artikler, som gjorde

denne Forholdsregel ønskelig. Frimodige, i en god Mening fremsatte Ytringer skulde man ikke undertrykke, men hadefulde og ophidsende Artikler maatte ikke taales. At finde den rette Grænse var ikke vanskeligt, naar Myndighederne blot vilde bruge deres Øjne. Regjeringen burde have sin Opmærksomhed særlig henvendt paa L o r n s e n, Advokat O h l s h a u s e n og Dr. B i n z e r, hans Medhjælpere. Det var farlige Mennesker, som havde vidtforgrenede Forbindelser, og naar man kunde faae fat paa deres Papirer, vilde man maaske faae Klarhed over Meget, navnlig saadanne Beviser, der vilde medføre haarde Straffe. Høpp kunde ikke i Øjeblikket sige Kongen, om en Beslaglæggelse var lovmedholdelig, men skulde den foretages, maatte Ordren dertil gives i al Hemmelighed og udføres saa hurtig som muligt.

Hvor alvorlig Høpp fandt Situationen i Hertugdømmerne fremgaar af Slutningen af dette Brev, hvori han raader til, at der gives overordentlig Fuldmagt og Instrux til en særlig betroet Embedsmand i Hertugdømmerne, saafremt der i Vintermaanederne, naar Isen i Belterne afskar Forbindelsen med Hovedstaden, indtraadte Begivenheder, som nødvendiggjorde øieblikkelige, overordenlige Forholdsregler. Høpp stiller dette Forslag, hvortil han senere atter og atter kommer tilbage i sine Breve, af Hensyn til Statholderens, Landgreve C a r l af H e s s e n s (Kongens Svigerfaders) høje Alder, der vilde gøre ham det umuligt at komme hurtigt tilstede, naar hans Nærværelse kunde være ønskelig.

Kongen havde imidlertid allerede den 9. Novem-

ber afæsket Høpp hans Mening om Lornsens Strafbarhed, og Høpp udtaler nu i et Ratzeborg den 16. November dateret Brev til Kongen, at han ubetinget er af den Mening, at Lornsen kan straffes baade for sit Brev til Kancellipræsidenten og for sin øvrige ophidsende Færd, saa meget mere som Lornsen paa Veien til Sild ogsaa i Flensborg har opfordret de skikkelige, men med Toldvæsenet utilfredse Kjøbmænd til at petitionere. Men han fraraader dog foreløbig at suspendere eller fængsle Lornsen, idet man helst først maatte forvisse sig om, at Overretten, som skulde dømme ham, var af samme Mening, for at man kunde have Sikkerhed for, at man ikke foretog noget Skridt, der bagefter kom i Strid med det endelige retslige Udfald, hvorved man vilde undgaa, at det fik Udseende af, at man forfulgte Lornsen for hans politiske Meningers Skyld, hvad denne vist gjerne saa. Man maatte derfor snarest muligt spørge Overretten om dens Mening, navnlig om Betydningen af Lornsens Embedsed, og naar den faldt sammen med Hopps, skulde man skyndsomst i al Stillehed tage de fornødne Forholdsregler imod ham, deri indbefattet Beslaglæggelsen af Papirerne. Hvis Kongen ikke fandt dette foreløbige Skridt nødvendigt, kunde man jo lade Overretten strax skride ind imod Lornsen. Christensen i Kiel havde da allerede faaet en skarp Irettesættelse fra Kancelliet, saa ham hastede det ikke med at sætte under Tiltale.

Kongen, som den 16. November havde udstedt en Proklamation, hvori han dels advarede Befolkningen i Hertugdømmerne imod visse Personer, der vilde forlede

dem til fælles Handlinger, som kunde blive skadelige for den offentlige Ro og Orden, dels lovede, naar det rette Tidspunkt var kommet, at træffe enhver Foranstaltning, som kunde fremme Almenvellet (Høpp fik s. D. Underretning derom, se Jansen S. 199), var alligevel i stor Vaande og, vel under Paavirkning fra forskellige Sider, uklar med sig selv, hvad han skulde gjøre ved Lornsen. Den 20. November skriver han til Kierulf:

„Hermed følger en Del Efterretninger af alle Slags, selv gamle Breve, hvoraf sees, naar disse alle sammenholdes, hvorledes Tingene staaer. Baron Brockdorff har erklæret, at han troede, at det hele würde in sich verfallen. Spies har givet en lærd Betænkning om Maaden at behandle Lorentzens Sag paa: a. Det Retlige deri vender han op og ned paa og troer, at han vel kan straffes, men arbitrært, da der egentlig ingen Hochverrath er. b. Hvilket han troede at være bedst, nemlig at befale Lorentzen at blive paa Sylt og ei forlade denne Ø, samt at han skulde give sit Haandslag paa hverken at skrive politiske Materier eller tale om slige Ting, som han havde gjort, og naar dette var skeet, troede han, at alt var i behørig Orden. — — — Høpp vil kjende Overrettens Anskuelser, inden man skulde angribe Lorentzen. Ligeledes vil han have, at man skal søge at faae Lorentzens Papirer; det er i Sandhed et Problem, naar man ei kan arrestere ham. Endelig taler han om en Behörde, der maatte ansættes i Holsten før Vinteren.“

Høpp var den 18. November endnu i Ratzeborg, hvorfra han atter den Dag tilskrev Kongen for at berolige ham. Han forsikrer at kunne give de glædeligste Efterretninger fra alle de Stæder, hvor han har været, saa vel fra Glückstadt som fra Itzehoe, Wilster og Crempe. Ingen af de Steder har han opdaget noget til en Konstitutionsattraa; man er tilfreds med de

Bestaaende, og selv om der skulde opstaa Ønsker om en Forandring, vilde man opgive dem, saasnart man vidste, at de vilde mishage Hans Majestæt.

Herpaa svarer Kongen den 23. November (Jansen S. 200), idet han bifalder, hvad Høpp har gjort, og beder ham virke for, at der ingen Petitioner indkommer, og at man faaer fat i Lornsens Medskyldiges Papirer.

Men allerede inden Kongen havde modtaget det sidste Brev fra Høpp, maa han dog omsider være kommen paa det Rene med, at denne, der var bleven taget saa grundig ved Næsen af Kielerne, ikke var den rette Mand derovre i den vanskelige Situation. Rantzau-Breitenburg var i Kjøbenhavn, og denne høitbetroede Mand, som Kongen vidste, at han kunde stole paa, blev da sendt afsted for at skaffe det Lys i Tingene, som Høpp ikke evnede at finde. Vi ville derfor foreløbig forlade denne og følge Rantzau paa hans Udflugt, men dog først som et Kuriosum meddele et Andragende, som Professor Hegewisch den 5. November, altsaa umiddelbart efter Lornsen-Skriftets Fremkomst, indgav til Kongen. H.s svulstige Tydsk lader sig kun svagt gjengive saaledes:

„Deres Majestæt!

„I den overordenlige Tid, hvori vi leve, tør det overordenlige Skridt, som den allerunderdanigste vover, haabe paa Undskyldning; at mine Motiver ere rene, at kun Kjærlighed til Konge og Fædreland ansporer mig, er det maaske overflødigt at forudskikke.

„Slesvigholstenernes Ønske om at se den fremtidige Orden betrygget staaer ikke i Strid med Pligten, men paabydes meget mere af vor Pligt mod vore Børn.

„Dette Nationalønske vilde snart gaa i Opfyldelse, det haabe vi, dersom Sandheden hel og ren naaede til D. Kgl. Majestæts Trone. Forat det kunde ske, foreslaaes følgende Methode som Præliminærmethode:

„Deres Kgl. Majestæt behager at befale, at der skal sammenkaldes en Kommission af omtrent tolv kongelige Embedsmænd fra Hertugdømmerne, udelukkende anerkjendte som retskafne Mænd (f. Ex. Amtmanden i Flensborg, Grev Criminil, Amtmanden i Hytten, Hr. von Scheel, Landfogden i Sønderditmarsk Hr. v. Lempfert, Borgermester von Colditz i Itzehoe osv.), og at følgende Spørgsmaal skulle forelægges dem til Besvarelse efter deres Troskabsed og bedste Samvittighed:

„1) Have de kongelige Undersaatter i Slesvig og Holsten Aarsag til at være helt tilfredse med de højere Kollegiers, nemlig de to Overretters, det kongelige S. H. L. Kancellis, Finanskollegiets, Rentekammerets, Toldkammerets o. s. v. Fremgangsmaade?

„2) Og naar dette Spørgsmaal besvares benægtende og det derefter bliver udtalt som ønskeligt, at Lovgivningsmagten og Administrationsformen bliver bragt op paa den Høide, de have i Nabolandene, som ikke overgaa os i almindelig Dannelselse, hvilke ere da de mest hensigtsmæssige Midler til at opnaa de ønskede Forbedringer?

„Det være langt fra en tro Undersaat at bruge Ord, der kunde lyde som en taabelig og strafbar Trusel*), men jeg er ikke helt fri for en Anelse om Muligheden for, at der i en nær Fremtid kunde komme Ulykker over vort Land, som hidtil Gud være lovet har været forsvaaret for sligt.

„Deres Kongelige Majestæt! Mange Opponenters udtale af Angst eller af andre Grunde den forhastede Bebreidelse, at de, som ønske en snarlig Landdag i Holsten, ville volde Uroligheder. Men jeg beder allerunderdanigst om Tilladelse til at træde frem for den Kongelige Trone og af min dybeste Overbevisning at forsikre:

*) Denne Ytring viser tydelig den forfængelige Hegewisch's Misundelse mod Lornsen, fordi denne under sit eget Navn var optraadt med saa store Ord.

at langt snarere Ansvarer for enhver Ulykke af den Art, hvorfor Himlen bevare os! falder paa dem, som enten af ond Villie eller af Misforstaaelse hidtil have modarbejdet en fuldstændig Opfyldelse af det i den tyske Forbundsakts 12. Artikel givne Kongelige Løfte.

„Var denne Artikel forlængst bleven udført, saa vilde der her i de roligste, de lydigste Undersaatters Land ikke være den ringeste Grund til Frygt for folkelige Bevægelser.

„Retfærdighed, kun Retfærdighed giver fuldkommen Sikkerhed. Uretten, kun Uretten er revolutionær. Derfor er et Oprør mod den hellige Konges Majestæt utænkeligt — men Utilfredshed med Embedsstanden er noget helt Andet.

„I Kongeriget Danmark yder Høiesteret*) Retfærdighed og Sikkerhed; Hertugdømmerne savne denne i Sandhed Kongelige Institution.“

Dette Andragende blev den 23. November af tyske Kancelli forelagt Kongen, som den 27. November resolverede, at det skulde henlægges!

Den 18. reiste Rantzau fra Kjøbenhavn, og han kan allerede den 20. fra Kolding tilmelde Kongen, at han tilfældigvis underveis har talt med Folk fra Hertugdømmerne. Alle Efterretningerne derfra lyde langt mere beroligende end Rygterne i Kjø-

*) Samme Foraar havde Hegewisch i Anledning af Høiesterets høitidelige Aabning faaet en Artikel optaget i „Kjøbenhavnsposten“, hvori han foreslog en øverste Domstol for Holsten. Denne Artikel indsendte Universitetskansleren i Kiel, Baron Brockdorff den 20. Mai til Landgrev Carl af Hessen, idet han kaldte Hegewisch „en Mand, der altid lever paa Krigsfod, men forstaaer at trække Krigen i Langdrag paa uædel og fornærmelig Vis; han morer sig med unyttige Skrivelser og har flere Gange faaet Irettesættelser a Kancelliet for utilbørlig Skrivemaade; han sætter alt paa Papiret, hvad han udklækker paa sine Landture til Patienterne, og saa skal det strax paa Papiret.“

benhavn. Om egenlige Uroligheder er der slet ikke tale, hvorfor Rantzau er glad over, at der ikke er taget strenge Forholdsregler.

For dette Brev takker Kongen den 23. November med følgende Brev:

„Min kjære Grev Rantzau!

Deres Brev dateret Colding den 20. November modtog jeg igaar og takker Dem meget derfor. Min Kone og min Wilhelmine sende Dem deres Hilsen. Og jeg er for bestandig

Deres altid velaffektionerede

F r e d e r i k.“

Den 23. November tilmelder Rantzau Kongen fra Slesvig, at Bønderne i Haderslev, Aabenraa og Flensborg Amter vare blevne saa forbavsede ved at læse Kongens Proklamation, at Embedsmændene havde været nedsagede til at forklare dem Aarsagen dertil. De derværende fortræffelige Amtmænd vilde ganske sikkert ikke tilstede noget Forsøg paa at forføre Landmændene. I disse Amters Byer var Forfatningstanken og Ønsket om en saadan meget udbredt*), navnlig i Flensborg, men endnu tænkte ingen paa at ansøge derom; kun Tolden vilde man i Byens Interesse have forandret. Rantzau mente da, at Kongen

*) Den 18. November havde Amtmand Tillisch i Aabenraa indberettet til Kongen, at der havde været afholdt et Møde om Vedtagelse af en Petition til Kongen om en Stænderforfatning. Den var affattet af Advokat Renter, der havde samlet Underskrifter paa den sammen med Advokat Bruhn og Kjøbmand Detlefse n; men Borgermester Schow havde faaet dem til at lade Sagen bero indtil videre.

gjorde vel i at lade nogle flensborgske Kjøbmænd af-
 æske deres Mening om Toldsagen, hvorved Kongen
 maatte kunde faae nogle fornuftige Forslag, han
 kunde overveie. Ogsaa i Slesvig havde han fundet
 Alt roligt. Landgreven havde til Rantzau rost Bale-
 m a n n, som nu havde overtaget Ledelsen af Sagen
 med Petitionen i Kiel. Derimod var Rantzau ikke
 enig med Landgreven med Hensyn til den Fremgangs-
 maade, man skulde følge overfor L o r n s e n. Land-
 greven vilde have ham arresteret, men Rantzau var
 for at følge Loven i alle Retninger. Han underretter
 Kongen om de to Brochurer af R u m o h r og Baron
 B r o c k d o r f f, som ere udkomne imod Lornsen, og
 fortæller, at nogle Studenter i Kiel skulle have brændt
 Lornsens Pjece offentlig. Samtidig sender han Kongen
 Nr. 610 af „Apenr. Wochenbl.“, hvori K o b b e r-
 h o l d t slog Retræte med den Erklæring, „at det var
 undgaaet hans Opmærksomhed, at det Brev fra Kiel,
 han tidligere havde optaget, strax da L o r n s e n s
 Pjece udkom, havde havt en ophidsende Tendens, og
 han beklagede nu dybt sin Ubesindighed, da han op-
 tog det. Ved at henvise til tidligere Artikler og til
 den glade Iver, hvormed han stedse havde kundgjort,
 hvad der kom fra vor landsfaderlige Regjering, haa-
 bede han at overtøye sine Læsere om, at hans Over-
 ilelse ikke var udsprungen af et forkasteligt Sindelag,
 men af en feilagtig Formening, og at han, gjennem-
 trængt af den dybeste Ærefrygt for vor milde og ret-
 færdige Konge, med Glæde sammen med alle taknem-
 lige og trofaste Undersaatter vilde ofre sit Hjerteblood
 for den elskede Landsfaders hellige Person.“ — Det

har nok været den kloge Rantzau, som under sit Ophold i Aabenraa har fremtvunget Kobberholdts Erklæring.

Dette Brev maa have været længe underveis, thi Kongen modtog det først den 1. December og skrev Dagen efter til R a n t z a u :

„Efter mit Kjendskab til Ridderskabets Adresse forekommer den mig ikke at være et Produkt, hvori der er synderlig Mening. Men forøvrigt er den skreven med al Anstand og Hengivenhed for mig, og det er allerede meget i en saa bevæget Tid som denne. Man maa vel snart faae at vide, hvorledes det gaaer med de non recepti. Hvad de Professorer angaaer, der deltage i Urolighederne, da finder jeg, at de, hvilke man intet kan bevise, om muligt maa sættes ud af Stand til at forurolige Staten og det rolige Folk. Hvorimod de, mod hvilke der foreligger klare Beviser, maa straffes efter Loven og ikke reddes med juridiske Exceptioner.“

Ankomsten til Kiel fik R a n t z a u travlt med at undersøge Forholdene, og den 26. Novbr. sendte han Kongen en lang Beretning, som fortjener at gengives hel og holden. Han skriver:

„Idet jeg aflægger D. M. min allerunderdanigste Tak for den allern. Skrivelse af 23. ds., som jeg lige har modtaget, og for den mig naadigst givne, for mig saa dyrebare Efterretning, at Hendes Majestæt Dronningen og Deres Kgl. H. Prinsesserne naadigst mindes mig, er det mig en Glæde idag at kunne give D. M. udelukkende gode Efterretninger.

„Ridderskabets Adresse har D. M., som jeg veed, allerede modtaget fra Etatsraad H ø p p. Grev R a n t z a u var nødt til at ansætte Mødet saa tidlig, fordi de Ikkereciperede havde sammenkaldt et særligt Møde. Et Fællesmøde af Ridderskabet og de ikke til dette Korps hørende Godseiere kunde ikke holdes, saaledes som Grev Rantzau havde paatænkt, fordi dertil først skulde ansøges om formel Tilladelse hos Kancelliet.

„Paa Ridderskabets Møde var der forskjellige Meninger, men Alle vare enige om at tilkjendegive deres Misfornøielse med de rolighedsforstyrrende Agitationer og deres Tillid og Kjærlighed til D. M. Forskjelligheden bestod nærmest i, om Ønsket om en Forfatning skulde omtales mere eller mindre lydelig. Grev Rantzau, som jeg desværre ikke traf, synes ligesom den unge Grev Moltke til Nytschau at være optraadt særdeles godt og klogt, og om Aftenen vedtoges Adressen, med hvilken D. M. forhaabenlig vil være veltilfreds. Dens Slutning kan, forekommer det mig, i Fremtiden benyttes med stor Fordel. Dog maa jeg forbeholde mig senere at udtale mig yderligere om den, naar D. M. tillader det. Ved min Ankomst til Kiel var man meget urolig for, hvad de Ikkereciperede vilde vedtage paa deres Møde den 25. Heldigvis var flere af mine gode Bekjendte ankomne hertil for at deltage i Mødet, og jeg fik Leilighed til at tale med nogle af dem. Jeg fandt Ophidselsen hist og her temmelig stor, dog udtalte mange sig overmaade fornuftig, og det lykkedes mig ogsaa at bringe nogle Hedsporer til Ro. Etatsraad Høpp, som i det Hele har indlagt sig meget stor Fortjeneste ved at berolige Gemytterne her i Kiel, stod mig trolig bi ved disse mine Bestræbelser. Mødet forløb imod al Forventning i god Ro, og det vedtoges enstemmig ubetinget at tiltræde Ridderskabets Adresse. Dette heldige Udfald skyldes sikkert nærmest Hofjægermester von Cronsterns, Major von Ernsts og Grev Reventlow-Criminil til Emkendorfs loyale retlige Anskuelser, ligesom de fornuftige Bemærkninger af Syndikus Prehn, som har stor Indflydelse hos mange Godseiere, og med hvem jeg Aftenen iforveien havde en lang Samtale, og de Tilstedeværendes oprigtige Hengivenhed og Ærefrygt for D. M.

„Etatsraad Donner, som for første Gang mødte i denne Forsamling, og som er gennemtrængt af samme loyale Følelser, kom meget fornøiet over den gode Aand, han havde sporet paa Mødet, hjem til mig og bragte mig og en Mængde andre Godseiere Efterretningen om den tagne Beslutning. Efterat samtlige større Grundeiere i dette Hertugdømme have udtalt sig paa denne Maade, kan det ikke være andet, end, at alle Byerne og Landkommunerne ville afholde sig fra yderligere Be-

slutninger og offentlige Skridt. Vel er det endnu ikke sikkert, at alle de, der have underskrevet Petitionen, ville være tilfredse med Magistratens Svar*), og maaske ville disse let komme paa den Tanke selv at indgive en Petition. Jeg haaber, at alt vedbliver at være roligt, og skal efter Evne arbeide derfor. Men selv om der af Nogle skulde blive foretaget Noget af den Art, kunde D. M. sikkert imødesee det med Ro. Dette tør jeg med saa meget større Ret paastaa, som jeg har fundet Leilighed til at udforske Stemningen hos denne Bys Smaa-borgere, hvilken jeg har fundet saaledes, at jeg er fuldkommen rolig. I hvert Fald maa jeg bede D. M. ikke at tro paa de manges Gang ganske ugrundede Rygter og Fortællinger, som endog her maaske med Forsæt udspreides for at fremkalde Forholdsregler, der vilde volde Ulykker.

„Balemann, Falck og Lüders have efter min Mening udrettet noget godt ved at tage Sagen ud af Sværmernes og Skraalhalsenes Hænder. De ville sikkert ogsaa fremdeles kunne gavne den gode Sag. Tallet paa Hedsporerne og Urostifterne er heldigvis ikke stort, og de nyde her heller ikke synderlig Agtelse. Man skal derfor ikke være bange for dem, men heller ikke tabe dem af Syne og passe nøie paa dem, og foretage de sig noget ulovligt, strax drage dem til Ansvar for deres egne Dommere og ikke foretage sig noget imod dem, hvorved der vækkes Medlidenhed med dem og tillægges dem en Betydning, som de virkelig ikke have hverken i Folkets eller i den dannede Klasses Øine. Men for at man omhyggelig kan iagttage alle Begivenhederne saavel i Kiel som i det øvrige Land og i paakommende Tilfælde optræde hurtig og med Kraft, forekommer det mig, især i strænge Vintre, naar Forbindelsen med

*) Dette blev givet i en samme Dag af Magistraten og begge Bykollegierne enstemmig vedtagen Beslutning: „at uagtet en tidsvarende Repræsentativforfatning for begge Hertugdømmerne i Forening, som Hs. Majestæt naadigst maatte give det fæll's Fædreland, forekommer os særdeles ønskelig, ansees det nærværende Tidspunkt dog ikke for passende til at frembringe Andragender derom for Hs. Majestæts Trone, men dette maa forbeholdes roligere Tider, der forhaabentlig snart ville indtræde.“

Kjøbenhavn er spærret, særdeles nødvendigt at forsyne en af Myndighederne herovre med behørig Fuldmagt. Da der er mange Ting at tage Hensyn til ved en saadan Foranstaltning, hvilke det ikke vilde være muligt at fremdrage skriftlig, saa er det min underdanigste Bøn, at D. M. allernaadigst vil behage at modtage allerunderdanigst mundtlig Beretning derom baade fra Etatsraad Høpp, med hvem jeg har talt meget derom, og fra mig efter min Hjemkomst.

„Doktor Binzer, som jeg har kjendt meget godt allerede fra hans Ungdom af, og som nu er en af Hovedskraalerne og Demagogerne, har været hos mig og lod til at være kommen paa andre Tanker ved et Brev fra hans Svigerønder i Kjøbenhavn. Jeg talte meget alvorlig med ham, og det lod til at gjøre stærkt Indtryk paa ham. Ialfald maatte han indrømme, at det havde været et taabeligt Foretagende, og at Øieblikket ikke var det rette til at meddele Folket slige Ideer. Jeg troer næsten, at han oprigtig vil gaa over paa den gode Sags Side. Han forekommer mig heller ikke at være videre farlig, da han ikke er ondsindet, snarere svag og ikke noget eminent Hoved. Alle disse Demagoger begynde vist nu at indse, hvor ubetydelige deres Indflydelse og deres Tilhængere ere.

„D. M. havde allernaadigst bemyndiget mig til om fornødent at udtale, at Allerhøiestsamme havde besluttet at give Holsten en Forfatning. Dette har jeg dog endnu ikke udtalt bestemt, fordi der derved maaske kunde opstaa for mange Forventninger og Kravene blive for indtrængende. Jeg maa dog gjentage Ønsket om, at D. M. vil behage ikke at opgive Hensigten om at give en Forfatning, selv om Roligheden nu blev gjenoprettet, og snarest lade Forarbejderne begynde i Kjøbenhavn. Her i Hertugdømmerne maa man først og fremmest være betænkt paa at berolige Gemytterne for bagefter at foretage det, som D. M. i Allerhøieste Visdom og faderlig Kjærlighed maatte finde for godt og hensigtsmæssigt, uden iførveien at bebude, hvad der skal ske.

„Etatsraad Høpp, som idag er reist til Slesvig og er ganske af samme Mening som jeg, har jeg meddelt min Ide om en Bekjendtgjørelse i Bladene om Be-

givenhederne her, hvilken han allerunderdanigst vil forelægge D. M. Dette forekommer mig saa meget mere nødvendigt, som der let kan komme falske Efterretninger i de franske Blade. Jeg tænker at blive her endnu nogle Dage forat iagttage Virkningen af Magistratens Beslutning.

„Studenterne ere endnu meget rolige. Stridigheder mellem dem og Militæret maa nu undgaaes. Professorerne, ialfald nogle af dem, gjøre sig Umage forat vedligeholde Roligheden blandt Studenterne.

„Allerunderdanigst Efterskrift.

„Lornsens Fængsling er lige nu bleven bekjendt her. Jeg ved derfor endnu ikke, hvilken Sensation den vil vække. Jeg troer, de Fleste ville finde den retfærdig og nødvendig.“

Dette Brev besvarede Kongen den 30. November med følgende Linier:

„Min kjære Grev Rantzau!

Deres Beretning af 6. ds. modtog jeg igaar og takker meget for den. Gudskelov, at denne fæle Tid er forbi: dog maa man have sin Opmærksomhed henvendt paa alle, thi naar Sindene ere i Bevægelse, kan den mindste Gnist tænde. Ridderskabets Adresse, som ogsaa at Godseierne have sluttet sig til den, er efter Omstændighederne falden heldig ud, dog ere de sidste Strofer ikke behagelige. Visse Folk ere uforbederlige. Jeg vil strax besvare den, og jeg takker Dem, hvad De virkelig fortjener, og forat berolige Dem vil jeg sige, at jeg vil tænke paa en Forfatning, saasnart de fornødne Forberedelser ere trufne.“

Atter den 30. November sendte Rantzau Kongen et langt Brev, som ligeledes gjengives fuldstændig. Begge disse Breve karakterisere Rantzau som den overlegne Statsmand i Sammenligning med den smaatskaarne Bureaukrat Høpp. Greven skriver:

„D. M. kan jeg hermed meddele de sidste Efterretninger. Der kommer mere og mere Ro i alle Forhold. Sindenes Ophidselse aftager Dag for Dag. Efterretningen om L o r n s e n s Fængsling vakte i Førstningen nogen Sensation blandt Studenterne, men de kom hurtigt til Besindelse, og der er heller ikke forefaldet det Mindste, som kunde vidne om en urovækkende Stemning. Jeg har ladet min Sekretær, som nylig har studeret her, komme hertil fra Breitenburg, og igjennem ham erfarer jeg temmelig nøie Stemningen blandt de unge Mennesker. Der gives blandt dem to Partier, Holsaterne og Germanerne, som nære noget afvigende Anskuelser, men alle forene sig i Kjærlighed til D. M.

„Germanerne lod i Førstningen, da de erfarede Magistratens Beslutning og L o r n s e n s Fængsling, til at være tilbøielige til at indgive en ny Petition, men Holsaterne afslog enhver Delagtighed i slige Skridt, og flere fornuftige Professorer forholdsat de unge Mennesker, hvor taabeligt deres Forehavende var. De af Indvaanerne i Byen Kiel, som have underskrevet Bønsskriftet, lade til at være tilfredse med Magistratens Beslutning. Selv Justitsraad H e g e w i s c h, som vel var noget irriteret, men dog hører til de Maadelholdne og har holdt sig fjern fra egenlige Agitationer, men skal have endel Indflydelse paa Byens Beboere, har med stor Ro talt med mig om Sagen og lod til at hylde mine Anskuelser. I det Hele har jeg havt Leilighed til at gjøre den Iagttagelse, at man kan udrette meget her med rolige Ord. Der gives her i Staden et Parti, der vel er D. M. hjertelig hengivent, men som i sine Anskuelser om politiske Forhold staaer saa skarpt over for et andet Parti, der ikke mener det saa godt med D. M., og, vist i den bedste Mening, bruger saa strænge Ord, at det ophidser i Stedet for at berolige. Hvad Partiet udtaler som Meninger og Ønsker, bliver i Publikums Mund let til Kjendsgjærninger. Modpartiet opstiller til Gjengjæld andre Meninger og Ønsker, med hvilke det gaaer paa samme Maade, og det giver Forklaringen paa, at rent gale Rygter komme i Omløb. Igaar hed det sig f. Ex., at L o r n s e n skulde transporteres til Kjøbenhavn. De Fleste finde hans Fængsling retfærdig og nødvendig, navnlig efter hans Optræden imod Amtmand v o n K r o g h, men den Tanke,

at han ikke skulde dømmes af sin egen Dommer, fremkaldte ny Bevægelse. Vel kjender jeg ikke D. M. Hensigt i dette Stykke, men jeg forsikrede at have hørt i Slesvig, at der af Overretten skulde udnævnes en Kommission til at afhøre ham, saa at det kunde ventes, at han og alle andre Skyldige vilde blive lovlig dømte. Denne Ytring, som ogsaa stemmer overens med mine Ønsker, beroligede dem, som talte om Sagen med mig, fordi de trods mine Indsigelser tro om mig, at jeg er godt underrettet om Alt, og at jeg har Ordre fra D. M., hvilket gjør, at de lægge større Vægt paa mine Ord, end de have. Disse Omstændigheder ere imidlertid i mine Øine et nyt Bevis paa, hvor vigtigt det vilde være om der her i Kiel fandtes en Myndighed, som helt nøie kjendte D. M. Villie og Hensigter, og som med Klogskab og Maadehold kunde træde mellem begge Partierne, forberede Folk paa kommende Ting, forat man ikke skal vente alt for meget, men som tillige holdt et vaagent Øie med alle Egne i Hertugdømmerne, forelagde D. M. mulige Klager hist eller her fra og var forsynet med fornøden Fuldmagt til i paakommende Tilfælde at optræde med Hurtighed og Kraft for at bevare Roligheden og Ordenen. Et Kollegium af flere Personer passer ikke dertil, fordi man af dem ikke kan vente Hemmeligholdelse og Ensartethed. Derfor kan Overretten ikke bruges. Der maa en Personlighed til, som nødvendigvis maatte bo her i Kiel, især da Forbindelsen med Kjøbenhavn ved Foraars- og Sommertid er saa let med Damper. Og en saadan Mand vilde vinde i Anseelse, og D. M. vilde blive saa meget bedre underrettet om Alt, naar han af og til gik til Kjøbenhavn for at aflægge mundtlig Beretning til D. M. og Kollegierne og modtage Allerhøieste Befalinger. Jeg har udtalt mig saa vidtløftig om denne Ide, fordi jeg troer, at denne Foranstaltning vilde være den mest paatrængende i Øieblikket, eller rettere i indeværende „Umschlag“, hvilket Etaatsraad Høpp, som er af samme Mening, allerunderdanigst vil foreslaa D. M. Jeg troer næsten at kunne antage, at han vil tilføie, at han finder mig selv skikket til denne Post, hvorfor jeg holder mig forpligtet til at udtale mig aabent herom til D. M. Om jeg passer dertil, kan D. M. bedst bedømme, thi jeg er overbevist om, at D. M. kjender mig bedre, end

jeg kjender mig selv. Kan jeg virkelig være D. M. til Nytte, saa gjør jeg det med hjertelig Glæde. Jeg ønsker ikke denne Post, men er heller ikke bange for den. Men om D. M. vælger den eller den, hvis D. M. overhovedet bifalder Forslaget, saa ønsker jeg forinden allerunderdanigst at underholde mig mundtlig med D. M., da det kommer an paa Formen og Ordlyden i den Anordning, hvorved en saadan Plads i Øieblikket oprettes.

„Forøvrigt forekommer Alt mig nu at være i saa god Gang, at der ikke behøver at ske nogensomhelst Forandring i Henseende hverken til Personer eller til Troppernes Antal o. s. v.

„Politimester Christensen er overtydet om, at Roligheden vil holde sig. Hans Søn viser sig ret virksom og har lovet mig, Tid efter anden at give mig Underretning om Begivenheder og Stemninger her, saa længe jeg bliver i Hertugdømmerne. Jeg tænker at tage herfra imorgen den 1. December og at blive paa Breitenburg til den 12., saafremt Alt forbliver roligt. Hvis saa er og jeg ikke modtager andre Befalinger fra D. M., tiltræder jeg ufortøvet min Tilbagereise til København.“

Allerede inden Kongen modtog dette Brev, var Spørgsmaalet om Udnævnelse af en særlig betroet Personlighed til at passe paa de urolige Kielere afgjort, thi under 30. November paalagde han det tyske Kancelli at give hans gamle Svigerfader, Landgrev Carl, en udvidet Fuldmagt til „under formedelst Vinteren rimeligvis indtrædende Standsning eller Afbrydelse i Kommunikationen mellem vort Kongerige og bemeldte Hertugdømmer under forefaldende vigtigere Begivenheder at afgjøre saadanne Sager, der ikke taale Opsættelse“. Fuldmagten blev under 3. December underskrevet af Kongen, og Dagen efter an-

modedes, vistnok uden Kongens Vidende*), Kanslerne Spies i Slesvig og Baron Brockdorff i Glückstadt af Kancelliet om at bistaa Statholderen med deres Raad, naar han tilkaldte dem.

Samme Dag — den 30. November — tog Kongen endelig Bestemmelse om et, saa vidt vides, hidtil for Offenheden ubekjendt Foretagende, hvorom en Kreds af Mænd havde taget Beslutning ved Midsommerstid 1830. I Anledning af Livegenskabets Ophævelse i Holsten vilde man reise Frederik VI. et Monument, og et trykt Cirkulære, undertegnet af Generalsuperintendent Adler i Slesvig, Klosterprovst von Ahlefeldt i Preetz, Advokat Balemann i Kiel, Godseier Clüver paa Stubbe, Borgermester von Colditz i Oldesloe, Landfoged Griebel i Heide, Grev Holstein paa Water-Neversdorff, Professor Hegewisch i Kiel, Amtmand Johannsen i Haderslev, Bankier Koch i Altona, Saline-Overinspektør Lorentzen i Oldesloe, Grev Adam Moltke i Lybæk, Grev Rantzau paa Breitenburg, Grev Rantzau i Itzehoe, Grev Rantzau paa Hohenhain, Godseier von Warnstedt paa Loitmark og Overveiinspektør von Warnstedt i Pløn, var blevet udsendt til samtlige Indvaanere i Holsten og Slesvig med Opfordring til at yde Bidrag til dette Oiemed. Herover har Kongen antagelig først ud paa Efteraaret faaet Underretning, og han tog da

*) Se Jansen S. 214, hvor der anføres et Brev fra Otto Moltke hvori han siger, at han vil tilforordne Statholderen begge Kanslerne for at uskadeliggjøre Kongens Plan.

en Beslutning, som afgiver et smukt Vidnesbyrd om hans faderlige Omsorg for Undersaatterne. Han afsløg nemlig det ham tiltænkte Monument og bad om at anvende de indkomne Penge til at formindske Nøden i de Dele af Holsten, der havde lidt Misvæxt paa Grund af den overvældende Regnmængde 1829 og 1830. Herom tilskrev han den 30. November sin Svigerfader saaledes:

„Af den medfølgende Opfordring have Vi bragt i Erfaring, at flere af Vore kjære og tro Undersaatter i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten paatænke at reise Os et Mindesmærke. I denne Anledning anmode Vi herved Deres Durchlaughtighed om at tilkjendegive disse Vore Undersaatter, hvor stærkt Vi ere gennemtrængte af Følelsen af den varmeste Tak for det Os derved givne nye Bevis paa deres Hengivenhed og Kjærlighed, og at Vi ikke nære noget inderligere Ønske, end at dette gode Sindelag, paa hvilket Vi sætte saa høi Pris, stedse maa blive bevaret, men at det under nærværende Omstændigheder, da der ved det fugtige Veir lig de to sidste Somre og den derved foraarsagede slette Høst er hidført Mangel paa Brødkorn og Brændsel i Landet, vilde stemme bedre med Vort landsfaderlige Sindelag, naar man istedetfor at bruge de Bidrag, der maatte indkomme, til det paatænkte Monument, vilde anvende dem til at afhjælpe Nøden hos Vore forarmede Undersaatter i de Marskegne, der have lidt mest, thi kun i Vore elskede Undersaatters Hjerter ønske vi at reise os et blivende Mindesmærke.

„Vi forblive Deres Durchlaughtighed i Kongelig Naade vel bevaagen.

„Givet i Vor Residensstad Kjøbenhavn den 30. Decbr. 1830.

F r e d e r i k R.“

Alle Rantzaus Bestræbelser for at berolige Kongen vare imidlertid frugtesløse, hvilket klart nok frem-

gaaer af efterstaaende Brev, som han 4. December tilskrev R a n t z a u :

„Min kjære Grev Rantzau !

Jeg takker Dem for Deres Beretning dateret den 30. November fra Kiel. Det forekommer mig, at Alt har indtaget en roligere Stemning, jo sydligere De kommer, desto roligere vil De finde Alt. Hvor lidet oprigtig H e g e w i s c h er, vise de hosfølgende Copier af hans Breve, som han har sendt til min Svoger, til Justitsraad B e e k e n og L o r n s e n. Denne samme Hegewisch driver sin Ryggesløshed saa vidt, at han har henvendt sig til A n c i l l o n i Berlin for at faae Lornsens Skrift in Extenso optaget i den preussiske Statstidende. H e g e w i s c h, M i c h e l s e n, M i c h a e l s e n, D e n c k e r, P r e u s s e r, G r e v H o l m e r, B i n t z e r, J u s t i t i a r i u s R e i c h e i Vandsbæk som ogsaa A u b e r t arbeide stadig underhaanden; Frygten afholder dem fra at gjøre det offentlig. Nær havde jeg glemt de to Herrer O h l s h a u s e n, som ere deres Consorter. Det skal forøvrigt være mig særdeles behageligt efter Deres Løfte at se Dem snart her i Kjøbenhavn.

E. S. Jeg havde nær glemt at skrive til Dem, at det har været min Mening at sende L o r n s e n til Kjøbenhavn; men han maa først stilles for sit Forum, før man kan tage den ene eller den anden Bestemmelse med ham.“

R a n t z a u reiste altsaa den 1. December til Breitenburg og sendte den 2. fra Rickling Molle paa Godset Erfrade, hvor han opholdt sig for sine private Forretningers Skyld, Kongen et nyt Brev, hvori han gjentager sine Forsikringer om, at Alt er roligt i Holsten, og at Kongens Proklamation overalt har gjort et godt Indtryk. Han forsikrer, at mange Bønder endnu slet ikke vidste, at L o r n s e n s Pjece var udkommen, og at det kun var Godseierne, Forpag-

terne og de dannede Klasser i Byerne og Flækkerne, som levende attraaede en Forfatning. Præsten Wolf i Hohenaspe paa Godset Drage ved Itzehoe havde be- kjendtgjort Kongens Proklamation med en ypperlig Tale, der havde vundet stærkt Bifald. Og i Barmstedt havde man tænkt paa at indsende en Adresse til Kongen for at tilkjendegive sin trofaste Hengivenhed. Lornsens Fængsling havde paa sine Steder frem- kaldt de vildeste og mest modsigende Rygter, men naar han først kom i Forhør, vilde det bedst vise sig, om der fandtes andre Skyldige, og ethvert fornuftigt Menneske maatte finde det retfærdigt, at virkelige Urostiftere straffedes efter Loven. Saa mangfoldige Rygter havde vist sig upaalidelige, at en stræng Un- dersøgelse sikkert vilde borttage Grunden for mere end een Beskyldning. Valget af de Mænd, der sad i Undersøgelseskommisjonen, var en Garanti for, at Undersøgelsen vilde blive ledet saaledes, som Kongens Retfærdskjærlighed ønskede det. Dette Brev var af- skrevet af hans Sekretær Lobedanz.

Herpaa svarede Kongen den 7. December:

„Min kjære Greve!

Deres Brev dateret Rickling Mølle paa Erfrade Gods den 2. December modtog jeg igaar. Ogsaa mig forekommer det, at Alt nu er roligt derovre, kun maa jeg bemærke, at i det sydlige Holsten og det nordlige Slesvig har Alt stedse været roligt. I Wagrien og An- gel har den egenlige Gjæring været, og uagtet den nu tilsyneladende er dæmpet, arbeides der dog underhaan- den. Naar De reiser tilbage, maa De jo passere Kiel for endnu en Gang at undersøge Situationen. At De reiser tilbage den 12., finder jeg meget hensigtsmæs- sigt. Grev Blohm e, som har været i Paris og den

28. er vendt tilbage til Holsten, kan man i ingen Henseende stole paa. Man paastaar, at han er bleven Jesuit i Paris, men det kan jeg ikke indestaa for. Men at han holder oprørske Taler, og at han ikke har Godt isinde, det garanterer jeg. Det er derfor aldeles nødvendigt, at man lader ham omhyggelig iagttage af paa-lidelige Folk. Kansler Brockdorff og Ministerresident Bockelmann have faaet Underretning derom. Jeg beder Dem ret meget om ligeledes at tage nogle Forholdsregler i denne Henseende. Naar en Mand, som har Penge, søger oprørsk Selskab og slutter sig sammen med Demagoger, saa er det af det Onde. Man maa haabe, at Kjærligheden til det Gode holder Grev Blohm tilbage. Lev vel, kjære Grev Rantzau.“

Kongens Brev af 30. November besvarer Rantzau den 7. December fra Breitenburg. Om Hegewisch siger han, at han ingenlunde er nogen ond Mand, men hans Sværmerier grænse til Afsind, og hans Kone har i Kiel til Rantzau udtalt sin Beklagelse over, at hun ikke har kunnet afholde ham fra hans taabelige Foretagender. De andre af Kongen nævnte Mænd nyde, selv om deres Hensigter ere mere eller mindre urene, for ringe Anseelse til at være farlige.

Den 11. December skriver Kongen til Rantzau:

„Min kjære Grev Rantzau!

Deres Brev af 7. December modtog jeg igaar. Gudskelov, at Alt bliver roligt, og at Indtrykket af Lornsens Makinationer mere og mere taber sig. Jeg haaber, at De har fundet Alt roligt i Kiel. Imidlertid arbejder vist Ohlshausen og Konsorter underhaanden og man fortæller mig, at der i Vandsbæk arbeides paa en Petition. Justitiarius Reiche og Advokat (Navnet er ulæseligt) arbeide underhaanden med deres demagogiske Agitationer. Det gjør mig meget ondt, at det seer saa daarligt ud i flere Egne paa Grund

af Følgerne af den daarlige Høst. Hvilken Lykke, dersom man kunde hjælpe disse Egne. Jeg ønsker Dem en lykkelig Reise og glæder mig meget til snart at gjense Dem.“

Den 10. December besvarer R a n t z a u Kongens Brev af 7. December om Grev B l o h m e. Rantzau vil gjerne tro, at Blohme fører uforsigtig Tale og maaske er letsindig nok til at indlade sig paa Forbindelser, i hvilke han med sin Forfængelighed kunde spille en Rolle, men forat ophidse de rolige Holstenere og Slesvigere til Uroligheder med Penge maatte han, om sligt overhovedet kunde lykkes, anvende store Summer, og Blohme er gjerrig. Saa dybt var han forhaabenlig heller ikke sunken, og han var vel heller ikke saa enfoldig, at han ikke kunde se, at et sligt Foretagende snart vilde gaa ud over ham selv. Han havde mange Fjender, og det kunde nok tænkes, at der næres større Mistanke til ham, end han fortjener. Alligevel vilde det være rigtigt at holde vaagent Øie med ham. Han pleiede hverken at være forsigtig eller at holde sig tilbage, saa at han altid hurtig røbede sine Hensigter. Men da han var almindelig forhadet, var der saa meget mere Grund til nøie at prøve de Beretninger, man modtog om ham. Rantzau slutter sit Brev med at gjentage, at Kongen endelig ikke maa forhaste sig med Løfter om en Forfatning for ikke at vække for store Forhaabninger.

Paa dette Brev svarer Kongen den 14. Decbr.:

„Min kjære Greve!

Deres Brev dateret den 10. Decbr. modtog jeg igaar. Jeg takker Dem derfor. Hertugen af Au-

gustenburg, som har vist sig meget venligsinde imod mig, troer, det vilde være den største Ulykke, om man ikke strax nedsatte en Kommission til at regulere den nye Konstitution for Hertugdømmerne; dog finder han som jeg, at man maa tage den preussiske til Model. Mit Svar var, at jeg forberedte Alt dertil, men at jeg ikke vilde decidere mig hverken pro eller contra, før jeg havde læst Høpps Memoire. Han har nu om-sider besluttet sig til at reise den 16., formodentlig vil han søge Møde med Dem for at forelægge Dem mine Doktriner og dertil hørende Betænkeligheder; jeg har troet at maatte underrette Dem derom. Hertugen troer, at han er det eneste Menneske, der kjender Landet; denne Idee lader han ogsaa til at have villet hibringe den gode kjære Prins. Det er af Vigtighed at høre Alle og indtil videre ikke sige noget til Hertugen, før jeg har taget min endelige Beslutning. Jeg ønsker Dem en lykkelig Reise hertil.“*)

Efter Bestemmelsen afreiste Rantzau den 12. December fra Breitenburg over Kiel, hvorfra han den 14. sender et nyt beroligende Brev til Kongen. I Rensborg har han hilst paa Prinsen af Noer og Hertugen af Glücksborg. Prinsen, som forøvrigt var i stærk Ophidselse, havde meddelt ham, at der var almindelig Ro i Kiel, og at selv offentlige Selskaber nu vare mindre besøgte, fordi de forskjellige Partier undgik hinanden. Fra alle Sider havde man i Kiel forsikret ham, at Sagen næsten var slaaet i Glemmebogen. Men Ønsket om en Forfatning vilde dog holde

*) Dette Brev tilligemed de foregaaende 6 fra Frederik VI. til Grev Rantzau blev for henvend 10 Aar siden, da jeg begyndte at sysle med dette Arbejde, som siden har henligget og først nu er blevet færdigt, paa min Anmodning af den daværende Besidder af Breitenburg, den 1895 afdøde Grev Kuno Rantzau med stor Beredvillighed afgivet til Rigsarkivet, hvor disse Breve nu bero.

sig hos Flertallet i Landet, skjøndt Mange ikke delte det. Rygtet havde i de Dage gaaet i Kiel, at den bekjendte v o n H a l e m fra Belgien var i Byen; men det viste sig snart, at en Spøgefugl havde skrevet dette Navn i Harmoniens Fremmedbog, formodenlig forat narre sine exalterede Bekjendte. Navnet var alt-saa atter blevet udslettet. Om Grev B l o m e vidste man i Kiel Intet, heller ikke hans Slægtninge vidste, hvor han var.

R a n t z a u s sidste Brev er fra R o s k i l d e og dateret 19. Decbr. Han giver deri Kongen beroligende Efterretninger om Stemningen i Slesvig, navnlig i Flensborg. Hertugen af A u g u s t e n b o r g havde Rantzau ikke truffet, da han var gaaet over Middel-fart, medens Hertugen gik over Assens. Dagen efter var Rantzau i Kjøbenhavn og aflagde samme Dag mundtlig Beretning til Kongen om sin Reise.

Vi maa nu vende tilbage til H ø p p , som vi for-lod i Ratzeborg. Den 20. November var han naaet til P r e e t z , og han sendte samme Dag derfra Kon-gen et længere Brev, hvori han udførlig gjentog sin Hen-stilling til Kongen om at sende en overlegen Person-lighed til Kiel, som kunde tage Tøilerne i sin Haand. Hvis Kongen skulde bestemme sig for Baron B r o c k -d o r f f , som var Kansler ved Overretten i Glück-stadt og tillige Kantor for Kiels Universitet, maatte han ialfald have nye, særlige Instruktioner. Han fore-slog ogsaa Kongen at afskedige Politimester C h r i -s t e n s e n i Kiel, som paa Grund af Alderdomssvag-hed og Sygelighed ikke havde vist sig sin Post voxen ved den Lornsen'ske Affære.

Den 22. November kom Høpp omsider tilbage til Kiel, hvorfra han havde været en hel Maaned borte uden at have kunnet øve mindste Indflydelse paa Begivenhederne der. Var han i Oktober bleven der sammen med Lornsen, havde han maaske helt kunnet forhindre Fremkomsten af dennes Skrift, men ved at reise rundt i Landet for at „udforske Stemningen“ havde han mistet ethvert Holdepunkt, og nu var det for silde at stanse Strømmen. I Mellemtiden var Lornsen bleven arresteret, Kiels Magistrat havde opgivet at petitionere, og Ridderskabet skulde lige til at holde Møde. Nærmest herom dreier hans lange Brev af 27. November til Kongen sig, og inden han slutter Brevet, kan han sende Kongen den af Ridderskabet vedtagne Adresses Ordlyd, som var følgende:

„Allerdurchlaughtigste!

„Stormægtigste Konge!

„Allernaadigste Arvekonge og Herre!

„I et Øieblik som dette, da ogsaa i vort Fædreland politiske Bevægelser ere blevne kjendelige, holde Hertugdømmerne Slesvigs og Holstens Prælater og Ridderskab det for en kjær Pligt for Deres Majestæt i dybeste Ærefrygt at udtale deres Anskuelser om Begivenheder, som tildrage sig den almindelige Opmærksomhed, især da de ere overtydede om, at enkelte Ilde-sindedes Færd ingenlunde stemmer overens med den offentlige Mening.

„Uagtet vi nu ikke kunne skjule for Deres Majestæt, at Tidens Krav paa Opfyldelse af lydelige Ønsker efter vor allerunderdanigste Mening bliver mere og mere paatrængende, saa maa vi dog under den nuværende almindelige Gjæring holde det for alle trofaste Undersaatters Pligt ikke at forhaste en Ventilation af de alvorlige Spørgsmaal, som vedrøre Landets almene Interesser.

„Prælater og Ridderskab tro, ved at fremsætte disse ærbødige Anskuelser, at svare til de Forventninger, som Deres Kongelige Majestæt nærer til et Korps, der til enhver Tid med Frimodighed har nedlagt sine allerunderdanigste Ønsker ved Tronens Trin.

„Med den samme Aabenhjertighed og den samme Troskab udtale vi her den Overbevisning, at Deres Kongelige Majestæt vil sikre Opretholdelsen af den fuldkomneste Rolighed i Landet, naar Allerhøiestsamme i Sin Visdom vilde befale, at Landets Ønsker skulde høres.“

Som et Kuriosum kan det anføres, at Høpp er saa ængstelig for, at Folk i Kiel faae at vide, at han staaer i direkte Brevvexling med Kongen, at han sender Brevet til Preetz med et Bud, som skal aflevere det der paa Posthuset til Viderebefordring. Den 25. kan han dernæst underrette Kongen om, at de ikkereciperede Godseiere samme Dag enstemmig have vedtaget at slutte sig til Ridderskabets Adresse, og at der paa deres Møde har hersket den skjønneste Aand; men atter dette Brev afsender han af samme ængstelige Bevæggrund først den 27. fra Slesvig, hvortil han den Dag var ankommen, idet han samme Dag afsender et nyt Brev til Kongen, hvori han røber sin stadige Angst for Demokraterne i Kiel, „hvilke man ikke tør stole paa, men stadig bør holde skarpt Øie med; thi disse Mennesker ligne til en vis Grad Af-sindige, som i deres utrolige, fra Tid til anden tilbagevendende Konstitutionsraseri næppe have en tydelig Forestilling om, hvad de foretage sig“. Høpp tilføier i Anledning af Lornsens Fængsling, at Overkriminalretten i Slesvig har nedsat en Kommission og vil udstrække Undersøgelsen til Arrestantens Kom-

plicer, og i et den 28. dateret Brev fra Slesvig kommer han tilbage hertil og udtaler Haabet om, at Undersøgelsen vil bringe Lornsens egenlige Komplicer for en Dag, saa at man ogsaa kan arrestere dem og dermed fjerne Resten af Gjæringsstoffet. Forøvrigt mener han nu, at Forholdene i det Hele ere saa rolige, at Oprettelsen af en særlig Myndighed i Kiel ikke længer behøves. Det seer næsten ud, som om Høpp efterhaanden er bleven skinsyg paa Rantzau, siden han ikke med et Ord antyder, at denne kunde være skikket til at beklæde den overordnede Post i Kiel.

Der synes i disse Dage at være kommet en Kurre paa Traaden mellem Kongen og Høpp. Kongen skar Alle over een Kam, baade Lornsen med Konsorter og dem, der gjennem Petitioner vilde fremtvinge en Forfatning. Høpp vilde derimod nok have Lornsen og hans Medskyldige straffede, men vilde ikke have foretaget Noget imod Underskrivere af den Art Petitioner.

Dette har Kongen ikke rigtig forstaaet, thi den 27. November (Jansen S. 200) skriver han til Høpp, at han ved at overveie hans velmenende Tanker ikke kan komme til den Overbevisning, at man bør vise Skaansel imod Folk, som aabenbart ville forurolige og fortrædige Staten; naturligvis maatte man ikke straffe Nogen uden Grund og paa løse Rygter, men de Paa-gjældende maatte hindres i at gjøre Fortræd. De, imod hvem der forelaa Beviser, maatte straffes paa det Alvorligste. De Værste vare de Ikkereciperede, paa hvilke man ikke kunde udøve nogen Indflydelse.

Den 29. November gjør saa Høpp fra Slesvig mange Undskyldninger, fordi han er bleven misforstaaet af Kongen. „Naar jeg nemlig — skriver han — har fordristet mig til blandt Andet at ytre, at Petenterne („die Petitionairs“) lettest kunde bringes tilbage paa den rette Vei, ved at man behandlede dem med besindig Ro, saa har jeg ikke i fjerneste Maade tænkt paa de Forbrydere, som have søgt at vække Uro Men fra disse Forbrydere, som ikke ville undgaa deres velfortjente Straf, ere de Personer vidt forskellige, som kun have havt til Hensigt ad lovlig Vei at indgive Petitioner om Indførelse af en Stænderforfatning, og hvilke jeg, efter D. M. Villie, ikke uden Held har søgt at paavirke baade direkte og indirekte til at opgive deres Forehavende.“ Han mener derfor, at Kongen og han i Grunden ere enige; men det har dog næppe slaaet til, thi var der Noget, den enevældige Konge ikke kunde fordrage, saa var det netop hans Undersaatters Indblanding i Statssager.

Kongens sidste Brev til Høpp er af 30. November (Jansen S. 200), og han udtaler deri sin Glæde over, at man nu allevegne er kommen til Ro, at der ingen Adresse kommer fra Kiel og over Ridderskabets Adresse. Naar dette blot havde ladet være med at indflette Ønsker om at høre Undersaatternes Mening, vilde Alt have været saare fortræffeligt. Dog mener Kongen, at man nu kan tage Tingene med Ro. Der maatte passes godt paa Kiel, Oldenborg og Femern, ligeledes paa Flensborg og Svansø. Sit Svar til Ridderskabet vilde han indrette saaledes, at det kunde se, at han var betænkt paa at give en Konstitution,

naar alle fornødne Forberedelser vare trufne, først og fremmest Jurisdiktionens Adskillelse fra Administrationen.

Efter sin af Kongen med stor Utaalmodighed imødesete Tilbagekomst til Kjøbenhavn afgav Høpp endnu den 20. December en udførlig Beretning om sin Reise, hvori han meddeler nogle nye Enkeltheder om forskjellige Personer i Holsten og Lauenborg, der ere særlig ivrige Oppositionsmænd; men det er ubekjendte Personer, som der ingen Grund er til her at dvæle nærmere ved. Af større Interesse er en Beretningen vedlagt Erklæring af 25. November fra Professor N. F a l c k. Denne har aabenbart villet rense sig for enhver Mistanke om at have været i Ledtog med L o r n s e n, og hans korte Erklæring er forsigtig nok affattet. Den lyder fuldstændig saaledes:

„Som jeg i disse Dage har erfaret, var der allerede før L o r n s e n s Ankomst (19. Oktober) i et Selskab her udkastet en Ide om at petitionere. Først Fredagen efter hørte jeg, at Sagen var drøftet med Lornsen, og at det var blevet besluttet at bringe en Forestilling til Kongen istand og at lade den cirkulere til almindelig Underskrift. Søndagen efter tog Lornsen til Flensborg, og hele Ugen igjennem hørte jeg intet om Sagen, der kunde lade formode, at den skred frem. Mandag den 1. November var der imidlertid, uden at hverken B a l e m a n n eller jeg vidste Noget derom, et Møde i Fischers Gjæstgivergaard, paa hvilket man drøftede, hvorledes en almindelig Petition skulde skaffes tilveie. Saa gik der atter nogle Dage, inden jeg hørte mere om Sagen. Torsdag (4. November) fortalte B a l e m a n n mig, at der fra de Andres Side paatænktes et almindeligt Borgermøde den følgende Mandag. Dette bestemte mig til at foreslaa en Henvendelse til Magistraten for at stanse betænkelige Foretagender. Den

5. om Aftenen blev denne Henvendelse underskrevet af **Balemann**, **Burchardi**, **Lüders**, **Lorentzen**, **Preusser**, **Witte** og mig. Den 15. s. M. blev den overgivet til Magistraten.“

Som man vil se, siger denne korte Erklæring ikke meget, og **Falck** forbigaaer adskillige Enkeltheder, hvorved han maaske kunde blive kompromitteret. Navnlig fortier han ganske sine Samtaler med **Lornsen** før Mødet den 1. November og sin egen Deltagelse i dette. Man forstaaer ikke rigtig, hvorledes **Høpp** tør byde Kongen dette tarvelige Aktstykke. Den svageste Eftertanke maatte jo sige Kongen, at **Falck** var, hvad han ogsaa senere viste sig at være, **Uwe Lornsens** haandgangne Mand, men til en vis Grad var **Høpp** jo ikke bedre. **Slesvigholstenere** var de alle tre, kun med den Forskjel, at **Høpp** og **Falck** var inkarnerede Bureaukrater, **Lornsen** Demokrat; men i **Hovedsagen**, **Sonderjyllands** Indlemmelse i **Holsten**, var de enige. Af langt større Interesse er en lang Beretning fra Advokat **Balemann**, der ikke, saaledes som Universitetsprofessoren **Falck**, havde Grund til at fordølge Noget. Man faaer i **Balemanns** Erklæring en fuldstændigere Redegjørelse af, hvad der er passeret i **Kiel** fra **Lornsens** Ankomst til hans senere Afreise, end der andet Steds er fremkommet, hvorfor dette Aktstykke fortjener at kjendes i sin Helhed. **Balemann** skriver den 28. November:

„Da De ved Deres Ankomst fra **Kjøbenhavn** den 19. Oktober i Anledning af et Rygte, som var kommet Dem for Øre paa Dampskibet, rettede det Spørgsmaal til mig, om det var sandt, at man i **Kiel** beskjæftigede sig med en *Petition* om en Forfatning, kunde jeg med

fuld Sandhed svare, at jeg ikke vidste noget derom og ikke troede derpaa. Jeg har senere ikke hørt Noget, som kunde bringe mig til at antage, at jeg dengang tog feil i, hvad jeg sagde til Dem om Stemningen i Kiel og det østlige Holsten.

„De reiste den 21. til Slesvig, medens jeg Dagen efter skulde tiltræde en længere, iforveien bestemt Forretningsreise over Pløn og Segeberg til Hamborg. Aftenen før min Afreise blev Kancelliraad L o r n s e n, der kun var mig bekjendt af Omtale som et anseet Medlem af Kancellipersonalet, introduceret hos mig [af hvem, siger B. ikke; rimeligvis af L ü d e r s]. Hensigten med Besøget kom hurtig frem. Det var den bestaaende Regjeringsforms Feil, en Forfatning for begge Hertugdømmerne i den nøieste Sammenslutning og Enkeltmandspetitioner derom til Kongen: alt dette kom han frem med i en flere Timers Samtale, omtrent saaledes som senere i sit Skrift. Jeg ytrede i mit Svar ganske vist stor Interesse for Sagen, men udtalte flere Gange min Tvivl om, at der virkelig i Hertugdømmerne fandtes saa stor Deltagelse i denne Sag, at man med Virkning kunde optræde med Petitioner. Professor L ü d e r s, med hvem han tidligere havde talt om Sagen, og som var tilstede ved en Del af Samtalen, delte min Tvivl. Han [Lornsen] meddelte os, at han anden Dagen efter vilde reise til Flensborg for ogsaa der at udforske den offentlige Mening. Vor Erklæring, som var bestemt nok, lod til foreløbig at have tilfredsstillet ham mere, end vi selv kunde haabe. Vore Formaninger, at han skulde optræde med Forsigtighed, lod ikke til at gjøre det ringeste Indtryk paa ham. Han vilde Dagen efter tale med F a l c k om Sagen.

„Den næste Morgen tiltraadte jeg min Reise uden at have seet ham mere, men ikke uden at lade to af mine Venner tilraade ham Forsigtighed. Jeg nægter ikke, at hans Meddelelser optog mine Tanker stærkt paa min Reise, og at jeg i Altona paa given Anledning underholdt mig med to eller tre af mine Bekjendte og desuden med en mig indtil da ubekjendt, men meget anseet Mand [hvem?] om deres Anskuelser og Stemningen der paa Stedet. Mere tillod hverken mine Principper eller Forretningerne mig at gjøre.

„Den 31. Oktober sent om Aftenen kom jeg tilbage. Jeg forefandt Brev fra Venner i Slesvig og Flensborg, hvoraf jeg saa, at Falck, Lüders og jeg allerede betragtedes som Hovedmændene for en her bestaaende Petitions-Forening. Den Omstændighed, at Vennerne fraraadede usikre, vovede Foretagender, krævede den største Forsigtighed fra min Side. Jeg opdagede, at der navnlig hos mange af de Yngre herskede en stærk Bevægelse. Lornsen var, fortalte man mig, kommen tilbage fra Flensborg, hvor han havde fundet Stemningen saa gunstig, at en Del af de anseteste Kjøbmænd havde anmodet ham om at gjøre Udkast til en Petition for Flensborg, og man afventede kun min Tillbagekomst for ogsaa her at tage en Beslutning. Alt dette bekræftede Lornsen, da han næste Morgen kom til mig og for mig og nogle tilfældigvis tilstedeværende Bekjendte oplæste Udkastet til det Skrift, som senere blev trykt, men som dengang i en anden Skikkelse kun skulde bruges til at klare hans Bevæggrunde og Formaal for hans nærmeste Venner. Jeg vilde ikke foretage mig noget, inden jeg havde talt med andre moderate og rolige Venner, som jeg kunde stole paa. Det skulde ske i Løbet af Eftermiddagen. Hvad jeg vilde, var dels at faae at vide, hvad Lornsen ventede af os, og hvorledes vi skulde bære os ad, dels at faae drøftet, om det overhovedet gik an at indlade sig paa sligt. Foruden Lornsen skulde Falck, Lüders, Lorentzen og ved et tilfældigt Sammentræf ogsaa Hegewisch deltage i Sammenkomsten i mit Hus. Men den blev opgivet, da der ved Middagstid kom Efterretning om, at flere Personer vare ankomne fra Altona, Oldenburg og Femern (man fik ikke at vide, om det var et Tilfælde eller efter forudgaaet Indbydelse), hvis Nærværelse krævede et Møde i Fischers Værtshus. Vi blev ogsaa opfordrede til at tage Del i Mødet, og de fleste af os gik ind derpaa, mere af Nysgjerrighed, end fordi vi ventede os noget Udbytte deraf.

„Vi maatte vente i et Forværrelse en Timestid, indtil de andre, navnlig de Udenbys, vare blevne gjorte nærmere bekjendte med, hvorledes Sagerne stod. Først da vi blev saa utaalmodige, at vi vilde til at gaa, fik vi Lov til at komme ind og blev ikke lidt overraskede ved at se en talrig Forsamling paa 50—60 Per-

soner, hvoraf vel en Trediedel var ubekjendte Fremmede, Resten Kielere. Kun de Allerrørreste af dem var Folk, med hvilke vi kunde indlade os paa Fællesskab.

„Det lod til, at man af os ventede en bestemt Erklæring, der kunde opfattes som et Udtryk for Kielerflertallets Anskuelser. Det kunde nu ingen af os indlade sig paa. Kun to (Falck og Kjøbmand Lorenzen) udtalte som deres private Mening, at de ikke vilde deltage i nogen Petition, før de vidste, hvad den skulde gaa ud paa, og med hvem den skulde indgives. Lüders, Burchardi og jeg iagttog fuldstændig Taushed. Gangen i Forhandlingerne tiltalte os saa lidt, at vi efter en Times Forløb alle fem gik vor Vei uden at oppebie Slutningen. Jeg har senere ladet mig fortælle, at man paa Mødet enstemmig vedtog at lade Lornsens Afhandling, om hvilken han selv endnu var i Tvivl, trykke. Om andre Resultater har jeg Intet hørt.

„De to følgende Dage fandt der ingen yderligere Sammenkomst Sted mellem os og Lornsen. Vi hørte kun, at Skriftets Trykning var sat i Gang, at der cirkulerede Udkast til Petitioner for Enkeltmand, at der skulde holdes et nyt Møde, hvortil alle Indvaanere i Kiel uden Standsforskjel skulde indbydes, og paa hvilket Sagen skulde drøftes, en Petition til Kongen vedtages og underskrives. Vi kunde da ikke være ligegyldige ved, at man vilde gaa saa tumultuarisk frem i vor By i en saa vigtig Sag. Flere af os mente, at Sagen var gaaet saa vidt, at der maatte ske Et eller Andet fra vor Side. Denne Betragtning førte Torsdag den 4. November til et Møde hos Professor Falck, i hvilket foruden han Professor Lüders, Lorenzen og jeg deltog, og hvortil Lornsen blev indbudt. Her drøftedes hele Sagen nærmere, og vi raadsløg om, hvad vi skulde gjøre. Det lykkedes mig tilsidst at opnaa samtlige Herrers, selv Lornsens Tilslutning til følgende Forslag: at affatte et Andragende til Staden Kiels Raad og Borgerskab, som skulde opfordres til at indgive en Petition til Kongen om en tidssvarende Repræsentativforfatning for begge Hertugdømmerne, at forelægge det endel herværende Indvaanere til Underskrift og, naar der opnaaedes et Re-

sultat, som svarede til vore Forventninger, da at indgive det til Magistraten. Til Støtte for dette Forslag anførte jeg, at man paa den Maade bedst kom under Veir med, hvor stor Deltagelsen var for Sagen i Byen, at man vilde vinde Tid til at lære Stemningen i den øvrige Del af Landet at kjende, naar L o r n s e n s Skrift, som allerede var under Trykning, var udkommet, at den hele Bevægelse saa længe blev indskrænket til Kiel, men naar Raad og Borgerskab modtog Petitionen med det store Flertal af Kielernes Underskrifter, vilde de føle sig stærkere opfordrede til at indgive Petitionen, end om den var indgiven fra enkelte Medlemmer af Kommunen. Desuden kunde man da have Haab om, at Enkeltmands-Petitionerne vilde blive stoppede, og at ogsaa andre Kommuner, i hvilke den samme Stemning vilde komme til Orde, slog ind paa denne regulære Vei.

„L o r n s e n fik af os den bestemte Erklæring, at vi vilde stille os i Spidsen med vore Underskrifter paa et saadant Andragende, mod at al Petitionering af Enkeltmand skulde forebygges, og han lovede efter Evne at virke derfor. Jeg overtog at affatte Andragendet og Professor F a l c k at revidere Udkastet.

„Ved en Sammenkomst, som den følgende Dag fandt Sted i mit Hus, og i hvilken foruden os fire Professor B u r c h a r d i og Advokaterne P r e u s s e r og W i t t e deltog, modtog vi da ogsaa en tilfredsstillende Forsikring om, at den af os opstillede Betingelse skulde blive fyldestgjort.

„Først efter at vi havde modtaget denne, blev Andragendet underskrevet af de Tilstedeværende i alfabetisk Orden, og derefter blev der opstillet en Liste over ca. 300 Indvaanere i Kiel, hvilke det skulde forelægges til Underskrift.

„Selv kunde jeg ikke have noget at gjøre med at opfordre Folk til at underskrive, hvilket skete Dagen efter, da jeg den Dag var nødt til at reise til Slesvig. Det blev besørget af de øvrige Herrer fra Mødet, der tiltog tre andre ansete Medborgere, som interesserede sig særlig for Sagen. Vi have paa Magistratens, under 18. November til os rettede Forespørgsel vedgaaet, hvad vi have gjort, og derhos erklæret, at Ingen hverken af

os eller med vort Viden og Villie er bleven overtalt eller narret til at underskrive Andragendet. Det havde, da det den 15. Mai blev indleveret til Magistraten, faaet 251 Underskrifter. Kun nogle faa af dem, det blev forelagt, vægrede sig ubetinget ved at underskrive. Blandt de øvrige, som nægtede det, var endel af de deputerede Borgere, som ikke troede at kunne indlade sig paa at underskrive et tillige til Bykollegierne rettet Andragende, saa vel som Flertallet af Professorerne, der ikke fandt det foreneligt med deres Stilling ved Universitetet at underskrive et til Byens borgerlige Myndighed rettet Andragende.

„Den 26. ds. vedtog Byen Kiøls Raad og Borgerkab den Dem bekjendte Beslutning, som vel, efter hvad der forlyder, ikke tilfredsstiller en stor Del af Underskrivernes Ønsker, men dog nok vil have til Følge, at hele Sagen indtil videre stilles i Bero.“

Af dette lange Aktstykke, hvis Paalidelighed der ingen Grund er til at betvivle, fremgaaer det, hvor daarlig Kongen har været betjent, ikke alene af Hopp, men af alle sine Embedsmænd i Holsten, som dengang ikke vare et Haar bedre, end de viste sig 1848. Man kan derfor kun nære den inderligste Medlidenhed med den arme Kong Frederik VI., som havde den bedste Villie til at gjøre baade sine danske og sine tyske Undersaatter lykkelige, men som var saa slet betjent, at Holstenernes Manøvrer for at faae ensartede Stænderforfatninger for begge Hertugdømmerne lykkedes til Danmarks Ulykke.

Endnu efter Rantzaus og Hopps Tilbagekomst vedbliver Kongen at holde Kierulf à jour med Alt, hvad han horer fra Holsten. Den 14. December skriver han :

„Etatsraad Schirach, som er kommen fra Glückstadt, er for Provindsiale Stænder, men ingenlunde at det skal skee for hurtigt. Han er en meget forstandig Mand.“

— Den 18. Decbr:

„Til Cancelliet er af den stedsevarende Deputation af Ridderskabet insendt et Svar paa det, som blev skrevet efter min Befaling til Ridderskabet. Dette er i Korthed en Taksigelse for, at jeg skal have lovet, at det, som i fordums Tid altid havde været, at Slesvig og Holsten skulde blive forenede. Hvorledes de har kunnet udlede dette, er ubegribelig; imidlertid har de gjort det. Det vilde være let at besvare denne Urigtighed, naar ikke to Ting var at tage i Betragtning for Danmark. Thi vil man have bestemt en Konstitution til Slesvig, da vil man blive opmærksom i Danmark. Og ei ved Svaret at give ny Anledning til Petitioner, da man dog ved Forklaringer maa modsige deres Dumdristighed. Endelig har Krause insendt et Forslag, at han vil inlede fra de Slesvigske Byer en Ansøgning, at disse ikke ønske at forenes med Holsten, men at de ønske samme Konstitution som Holsten; dette har jeg aldeles frabedet mig, thi det vilde fremkalde Ansøgninger og kanske Protestationer fra Ridderskabet.“

— Den 21. December:

„Fra Hamborg melder man mig, at Grev Blohme er ankommen og har udtalt sig om, at han vil have strax en ny Forfatning i Hertugdømmerne, at man maa tvinge Regjeringen, og det ved at organisere Partie i Landet, som nægter at betale deres Skatter, at han vilde tale i Omslaget i Kiel etc. Da man nu sagde ham, at han som en formuende Mand maatte dog betænke, hvad han gjorde, svarede han, for en saadan Sag vovede han Liv og Gods. Jeg har tilstillet Beretningen i en Extract til Cansler Brockdorff med Befaling at holde Øye med ham, samt om muligt at gribe ham saaledes, at han ei som han pleier, lyver sig ud af Sagen.“

— Den 25. December:

„Fra Holsten stemme flere Efterretninger om Grev Blohmes Udtalelser. Man taler om et nyt Infam Skrift, som Lornsens Consorter vil udgive

i Lybek. Extrafine Befalinger til Commissionen om Lornsen er afgaaet i Gaar.“

— Den 28. Deeember:

„Herved tilstilles Dem to Beretninger om Kammerherre Grev Otto Blohme, hvilke jeg har tilstillet Cansleren Baron Brockdorff. De ere vigtige, da de vise, at han er en Løgner . . . Hermed et daarligt Product af en Mand, der er Velynder af det afskyelige Livegenskab i Holsten. Det var Tusindgange værre end i Danmark.“

— Den 15. Jan. 1831:

„Grev Blohme har undskyldt sig for sin Handlemaade i et Brev til Grev Rantzau . . . I Göttingen er Opstand. Borgere og Studenter har afsat Politimesteren, insat et provisorisk Raad, oprettet en Nationalgarde af 2000 Mand og sendt Deputerede til Kongen af Engelland. Dersom denne By ei strax med Tropper blokkeres og udhungres, saa er Opstanden almindelig.“

— Den 18. Jan.:

„Balemann har skrevet at man begynder mere og mere at finde, at Hertugdømmerne Slesvig og Holsten maa i Henseende til Stænderne være skilte.“

— Den 25. Jan.:

„Hermed følger et Brev fra Grev Hardenberg til Oberstlieutenant Abrahamson og et Votum, bemeldte Greve har behaget at afgive i Ridder-skabet og som han sendte til Statsminister Grev Moltke forat jeg skulde see det. Det Hele er noget Vaas, men det Gode har det at man lærer at kjende sine Folk.“

— Og den 8. Febr.:

„Grev Blohme vedbliver at føre en skammelig Tale, at hans Tante har sagt ham, at hans Oncle i Petersborg vilde fortørnes end mere paa ham, end han alt var det.“

Hermed stanse Kilderne i Rigsarkivet. Hvad der senere skete dels med Lornsen, dels med Ständernes Indforelse og med Oprettelsen af en Høiesteret i Kiel, tilhører Historien. Man faaer af Frederik VI.s her aftrykte Breve et tydeligt Indtryk af, at han endnu dengang var sig klart bevidst, at der intet Fællesskab bestod mellem Holsten og Slesvig. At det alligevel lykkedes Slesvigholstenerne at faae den fælles Overappellationsret netop i Kiel trods Otto Moltkes indtrængende Advarsel og de for Holsten og Slesvig enslydende, men fra de danske meget forskjellige Stænderlove indførte, hvorved den første Kile blev dreven ind ved Kongeaalen, det kan kun skyldes et planmæssigt, for Kongen skjult Samarbejde mellem Mænd, hvilket det ikke vil være vanskeligt at udpege blandt de Personer, som ere nævnte i det Foregaaende.